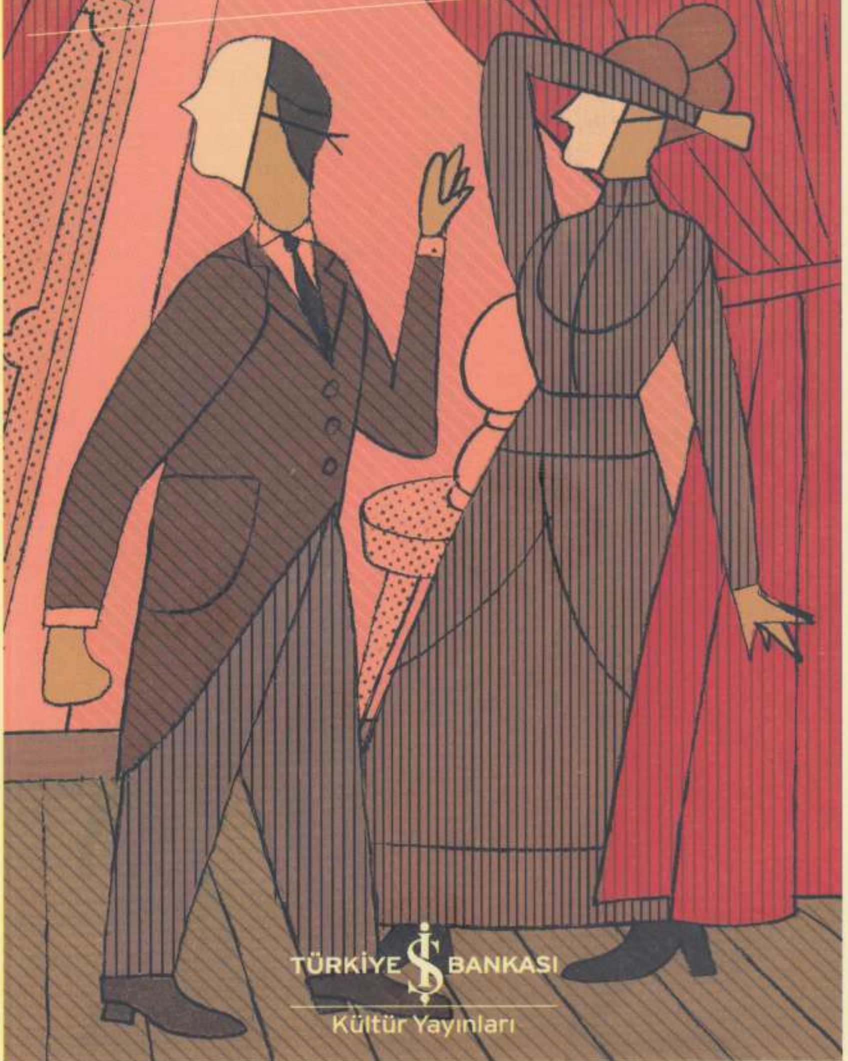
TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 52

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

ÂLİ BEY

Ayyar Hamza
Kokona Yatıyor

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

ÂLİ BEY
AYYAR HAMZA
KOKONA YATIYOR

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
TASVİR-İ EFKÂR MATBAASI, İSTANBUL
1287 [1870]
ŞEVKİ BEY MATBAASI, İSTANBUL
1288 [1871]

Sertifika No: 40077

EDİTÖR
HACER ER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

SON OKUMA
NURAY BÜYÜKDAĞ

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: ŞUBAT 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-289-7

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: MEHARET KANDEMİR

1969'da Karabük Eflani'de doğdu. Ortaöğrenimini Savaştepe Öğretmen Okulu'nda tamamladıktan sonra 2014 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 52

Oyun

ayyar hamza kokona yatıyor

ÂLİ BEY

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Mefharet Kandemir

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Sunuş

Tanzimat edebiyatının birinci dönem yazarları arasında sayılan Direktör Âli Bey, pek çok edebi türde eser vermiştir. Seyahatname, kısa mizahi hikâye, mizah sözlüğü ve Fransızcadan roman çevirileri olan Âli Bey'in en fazla sayıda eseri tiyatro alanındadır. Hem tiyatro türüne olan ilgisi hem de mizahi yönünün güçlü olması onun Osmanlıların Molière'i diye anılmasına neden olmuştur.

Tanzimat devri Türk tiyatrosunun oluşmasında, komedi anlayışının yenileşmesinde ve daha önemlisi tiyatronun altyapısının oluşması ve gelişmesinde önemli hizmetlerde bulunmuştur. Güllü Agop'un kurduğu Osmanlı Tiyatrosu'na yazar olarak ve eserlerin azınlık sanatçıları tarafından oynanmasından ileri gelen telaffuz bozukluklarının giderilmesi için diyalekt hocası olarak hayli emeği geçmiştir.

Alemdar Yalçın, Tanzimat tiyatrosundaki ilk mühim ve sistemli hareketin, sahne faaliyetleri ve tiyatro edebiyatı bakımından Âli Bey'in özellikle Molière'den yaptığı uyarlamalar ve telifleri olduğunu ifade eder. Yazara göre Âli Bey'in tiyatro faaliyetlerinin tesirli olmasındaki en önemli etken ise Osmanlı Tiyatrosu'nun kurulmasında harcadığı emektir.[1]

Modern Türk tiyatrosunun unutulmaz sanatçılarından Ahmet Fehim Bey, hatıralarında, Trabzon'a bir tiyatro tur-

1 Alemdar Yalçın, *II. Meşrutiyette Tiyatro Edebiyatı Tarihi*, 2. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, s. 22.

nesi için gittiklerinde yaşadıklarını anlatırken Âli Bey'in sanatseverlik ve hamilik yönüne dikkat çeker: "Trabzon valisi, Gedikpaşa'nın kurucusu ünlü Âli Bey'di. Bizden yardımlarını esirgememişti. Yazlık tiyatroda oynuyorduk. Trabzon ilk defa tiyatro görüyordu. Bu vilayette aşırı bir dindarlık ve kabadayılık hâkimdi. Bununla beraber hiç kimseden fena muamele görmedik."[1]

Tanzimat dönemi yazarları toplumu eğitmek, Batılılaşma yolunu açmak amacıyla gazeteleri ve tiyatroyu halka ulaşmanın en uygun yolu olarak görmüşlerdir. Özellikle tiyatro okuma yazma oranı düşük bir toplumda halka ulaşmanın en kolay yoludur. Âli Bey de bu yolu tutmuştur, ancak oyunları didaktik olmaktan uzaktır.

Dilde sadeleşme çabalarının çok öncesinde kendisi sade, halk ağzına yakın tiyatro dilini kurabilmiştir. Dil konusundaki hassasiyeti ve başarısı, eserlerinde samimi, canlı ve doğal bir sahne diline ulaşmasını sağlar. O, tiyatro dilinin bütün incelik ve hünerlerini eserlerine yansıtabilmiş öncü şahsiyetlerdendir.

Tanpınar, Namık Kemal'le ilgili değerlendirmeler yaparken iki müelliften ayrıca bahseder: Âli Bey ve Ahmet Mithat Efendi. Tanpınar, romandaki muhayyile kabiliyetiyle Ahmet Mithat Efendi ve tiyatro dilindeki üstün kabiliyetiyle de Âli Bey'i istisnai olarak şu ifadelerle dile getirir: "Romancı muhayyilesiyle Ahmed Midhat Efendi, tiyatro dilindeki muvaffakiyeti ile Âli Bey, şüphesiz ona faiktirler, fakat devrin edebiyatının dışına çıkıp da bakılınca iş değişir."[2]

Ahmet Mithat Efendi'nin *Eyvah* isimli tiyatro eseriyle ilgili değerlendirme yaparken Âli Bey'in *Ayyar Hamza* oyununa da dil mevzusunda atıfta bulunur: "Piyes iki evli Meftun Bey'in acıklı macerası, tekrar evlenme şakaları ve tavla oyunuyla hemen hemen bir vodvil havasında başlar. İkinci

1 *Ahmet Fehim Bey'in Hâtıraları*, haz. Hafi Kadri Alpman, Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul 1977, s. 38.

2 Ahmet Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, haz. Zeynep Kerman, 2. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 1977, s. 210.

perdenin başında da görülen bu hafif komedi havası piyesin hatta bütün Midhat Efendi tiyatrosunun bizce en güzel tarafıdır. Muharrir nerdeyse 'Ayyar Hamza' sahibi Âli Bey'in o çok güzel diline yaklaşmıştır."[1]

Âli Bey oyunlarında özünden kopmaya başlayan ve Batılılaşmayı yanlış anlayan insanların halini, ailedeki kültürel yozlaşmaları, ebeveynlerin birbirlerine karşı sevgi ve saygıyı kaybedişleri, güvensizlikleri, cemiyetin alt tabakasındaki insanların hayatlarını, ayrıca İstanbul'daki Rum, Ermeni, Çingene gibi Müslim veya gayrimüslim cemaatlerin, azınlıkların hayat tarzlarını konu olarak ele alır.

Ayyar Hamza, *Misafiri İstiskal*, *Kokona Yatıyor*, *Geveze Berber* Âli Bey'in basılmış oyunlarıdır. Molière'in *Scapin'in Dolapları* adlı eserinin uyarlaması olan *Ayyar Hamza*, yazarın oyunları arasında en bilinenidir. Günümüzde de tiyatrolarımızda dönem dönem sahnelenmektedir. "Madam Uykuda" adıyla da sahnelenen, ilk baskısında "tercüme ve tertip edildiği" belirtilen *Kokona Yatıyor* ise Metin And'ın tespitine göre Eugène Grangé ve Victor Bernard'ın *Madame est Couchée* adlı yapıtından uyarlanmıştır.[2]

Mefharet Kandemir

1 Ahmet Hamdi Tanpınar, *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 20. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2013, s. 464.

2 Metin And, *100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1970, s. 132.

AYYAR[1] *HAMZA*

ÜÇ PERDELİK KOMEDİ

* Üstteki görsel, Güllü Agop'un Gedikpaşa Tiyatrosu'nda kurduğu ve adı bu yapıyla özdeşleşmiş tiyatro topluluğu Osmanlı Tiyatrosu'nun 1884'teki amblemidir. *Ayyar Hamza* ilk kez burada sahnelenmiştir.

1 Hilekâr, dalavereci, düzenbaz kimse.

Kişiler

MUHTEREM EFENDİ	Sena Bey ve Eda Hanım'ın babası
ZUHURİ EFENDİ	Nimet Bey'in ve Ziba Hanım'ın babası
SENA BEY	Muhterem Efendi'nin oğlu ve Ziba Hanım'ın âşığı
NİMET BEY	Zuhuri Efendi'nin oğlu ve Eda Hanım'ın âşığı
EDA HANIM	Çerkes esir zannedilmiş, Muhterem Efendi'nin kızı ve Nimet Bey'in sevgilisi
ZİBA HANIM	Zuhuri Efendi'nin kızı ve Sena Bey'in sevgilisi
HAMZA	Nimet Bey'in uşağı
YAVER	Sena Bey'in uşağı
HALİME	Ziba Hanım'ın sütninesi
ZİVER	Esirci kolcusu

Olay İstanbul'da geçer.

Birinci Perde

Birinci Sahne

SENA BEY, YAVER

SENA BEY
İşte bu fena haber! Ee, şimdi pederim geliyor ha?

YAVER
Evet efendim.

SENA BEY
Bu sabah mı?

YAVER
Bu sabah.

SENA BEY
Beni de evlendirecek öyle mi?

YAVER
Evet efendim.

SENA BEY
Zuhuri Efendi'nin kızını mı almak istiyor?

YAVER
Evet, Zuhuri Efendi'nin kızını.

SENA BEY
Kızı da Mısır'dan mı geliyor dedin?

YAVER
Evet efendim, özel olarak bu iş için.

SENA BEY
Bunları sana amcam söyledi, öyle mi?

YAVER

Evet efendim, amcanız söyledi.

SENA BEY

Babam kendisine yazmış demek.

YAVER

Evet efendim.

SENA BEY

Amcam bizim işleri duymuş ha?

YAVER

Evet efendim, olanı biteni biliyor.

SENA BEY

(*Hiddetle*) Sen de söz söylemeye nazlanıyorsun! Tamamını anlatsana!

YAVER

Başka anlatacak bir şey kaldı mı? Siz hepsini saydınız, işte benden iyi biliyorsunuz.

SENA BEY

(*Mahzun*) Aman Yaver! Ben şimdi ne yapayım? Bana bir öğüt ver.

YAVER

Vallahi efendim, ben de sizin gibi ne yapacağımı şaşırdım kaldım. Bir öğüt verici olsa da ikimize de akıl öğretse.

SENA BEY

Babamın şu dönüş haberi fena tesir etti.

YAVER

Bir kere de bana sorun!

SENA BEY

Şimdi babam yaptıklarımı duyar duymaz kim bilir nasıl azarlayacaktır.

YAVER

Yalnız azar olsa canıma minnet, Allah vere de o kadarla yakayı kurtarsak! Lakin sizin çocukluklarınıza ettiğim hizmetin mükâfatı biraz acıca olacak gibi anlarım. Sırtım yiyeceği sopaların acısını şimdiden hissediyor.

SENA BEY

Aman ya Rabbi! Şu beladan nasıl yakayı kurtaracağım?

YAVER

Bunu önceden düşünseydiniz de yakayı ele vermeseydiniz.

SENA BEY

Canımı sıkıp yatma sen de Allahı seversen! Araba kırıldıktan sonra yol gösteren çok olur.

YAVER

Sizin çocukluklarınız benim canımı daha fazla sıkıyor.

SENA BEY

Şimdi ne yapayım? Ne yol tutayım? Ne halt edeyim?

İkinci Sahne

SENA BEY, YAVER, HAMZA

HAMZA

Hayrola Sena Beyefendi, ne var, ne oldunuz? Sizi kederli görüyorum.

SENA BEY

Ah Hamzacığım, sorma! Aklım başımda değil, ne yapacağımı şaşırdım, kaldım! Acaba bu dünyada benim gibi bahtsız biri daha var mı?

HAMZA

Ne oldu?

SENA BEY

Başıma gelenlerden haberiniz yok mu?

HAMZA

Hayır!

SENA BEY

Zuhuri Efendi'yle beraber babam geliyormuş, beni de evlendireceklermiş.

HAMZA

İyi ya! Bunda o kadar üzülecek ne var?

SENA BEY

Ah, sen benim kederimin asıl sebebini bilmiyorsun.

HAMZA

Hayır, lakin söyleyiniz bakalım, nedir? Belki bir çaresi bulunur. Bilirsiniz ki ben her zaman sizin gibi genç beylerin işlerini yoluna koyarım.

SENA BEY

Ah Hamza, eğer bu derdime bir çare bulacak olursan beni yeni baştan hayata döndürürsün.

HAMZA

Efendim, gerçi benim elimden pek bir şey kurtulmaz, Cenabıhak bana böyle zor işlere çare bulma maharetini vermiştir. Lakin insanlar bu maharetin kadrini bilmez, sahtekârlık derler. Bu yoldaki maharetim sayesinde şimdiye kadar pek çok biçarenin işini yoluna koydum. Yani, övünmek olmasın, benim gördüğüm işleri yapacak yok gibidir. Ne fayda? Zamanımızda hünere itibar eden kalmadı. Hatta geçende yine böyle bir işten dolayı canımı sıktılar, işte o vakitten beri hiç kimsenin işine kulak verdiğim yoktur.

SENA BEY

Ne vakit? Nasıl iş?

HAMZA

Bir işim hükümete düşmüştü de...

SENA BEY

Hükümete mi?

HAMZA

Evet, nasılsa bir kargaşalığa geldiydik.

SENA BEY

Sen mi?

HAMZA

Evet. Hokkabazlık edelim derken az kalsın hokkanın altına gidiyorduk, onun için o vakitten beri artık dünyaya küstüm. Her neyse... Sözünüzü kestim, affedin. Buyurun bakalım, derdiniz neymiş anlayalım.

SENA BEY

Bilirsin ki babamla Zuhuri Efendi bir ticaret işi için birlikte Mısır'a gittiler.

HAMZA

Evet, bilirim.

SENA BEY

Zuhuri Efendi, oğlu Nimet Bey'i sana; babam da benim gözetimimi Yaver'e havale etti.

HAMZA

Evet, hele ben lalalık[1] borcunu hakkıyla eda ettim.

SENA BEY

Gittiklerinden bir müddetçik sonra Nimet Bey, nasılsa Esirci Emine Molla'nın evinde bir Çerkes halayık[2] görüp abayı yakar.

HAMZA

(*Öksürerek*) Evet, öyle oldu.

SENA BEY

Kendisiyle ne kadar teklifsiz görüşüp seviştiğimizi bilirsin. Bir gün derdini bana açar. Emine Molla'nın evine götürüp cariyeyi gösterir. Gerçi güzel, güzel ama ben onun dediği kadar güzel bulmam. Her neyse, bunun üzerine artık başka laf yok, her gün bu cariyenin lafını ederiz: "İşte bana bunu dediydi, yok şöyle söylediydi, falandı, festekizdi." Hâsılı gece gündüz bana kavuk sallatır. Bazı vakit de, "Cankulağıyla dinlemiyorsun, angaryaya atıyorsun. Galiba aşk ve muhabbet nedir bilmiyorsun" diye serzenişler ederdi.

HAMZA

Daha bunda keder edecek bir şey göremiyorum. Bakalım, neticesini anlayalım.

SENA BEY

Bir gün yine âdet olduğu üzere kendisiyle beraber kalkıp Esirci Emine Molla'nın evine giderken yolda, Şehzadebaşı'nda Acemoğlu Hamamı Sokağı'ndaki evlerin birinden acı acı bir ağlama sızlama işitiriz. Yanındaki evin

1 Bir çocuğun bakımı ve eğitimiyle görevli olan kimsenin işi.

2 Parayla alınıp satılan, üzerinde sahibinin her türlü hakka sahip olduğu kadın köle.

penceresinden bakan ihtiyar bir hatuncağızdan sorarız, hatuncağız içini çekerek, "Ah evlat, bu biçarelerin halini Allah kimseye vermesin! İsterseniz gidin görün, pek acınacak haldedirler" deyince, ben bütün bütün merak ettim.

HAMZA

Bakalım sonu neye varacak, ee?

SENA BEY

Nimet Bey'i zorlarım, eve gireriz. Bir de bakarız ki bir ihtiyar kadın can çekişiyor. Yanında yaşlı bir halayıkla bir kız ağlayıp yatıyorlar. Bizi görünce başlarını örttülerse de öyle bir acı halinde kaçmak[1] ne kadar olabilecek? Her yerleri meydandaydı. Kıza dikkat ettim, bir de ne göreyim? Bu bir dünya güzeli, bir afeti devrandır ki acı ve kederle güzellik ve cazibesi eksilecek yerde bir başka parlaklık ve letafet kazanmış! Bunu görür görmez bir kere aklım fikrim birbirine karıştı, ne olduğumu kaybettim.

HAMZA

Ee?

SENA BEY

Lakin o derece fakirlik içinde ki tarif kabul etmez! Öyle pejmürde bir halde melek bile olsa mutlaka çarşamba karısı[2] gibi görünür. Üstünde bin yerinden yamalı, rengi belirsiz kısa bir entari, ayağında yırtık yün çorap, başında paçavra gibi bir yemeni. Öyleyken sanki çamur içinde pırlanta gibi yüzüne bakanın gözleri kamaşır.

HAMZA

Dert ve bela baş göstermeye başladı.

SENA BEY

Ah Hamzacığım, görsen, tarifimden fazla bulurdun.

HAMZA

Gerek yok, görmüş gibi inandım.

---

1 Yabancı erkeğe görünmemek, örtüsüz olarak yanına çıkmamak.

2 Masallarda geçen ve çocukları korkutmak için kullanılan büyücü, cadı tipi.

SENA BEY

Gözünün yaşının, yüzünün güzelliğini örtmesi gerekirken bilakis ağladıkça o inci gibi dökülen gözyaşları, adeta onu süslüyordu.

HAMZA

Evet, zihnimde canlandırıyorum.

SENA BEY

"Ah anacığım!" diye, can çekişen ihtiyar kadının üstüne kapandıkça yüreğim parça parça oluyordu. Öyle bir hali kim görse etkilenmez?

HAMZA

Gerçekten dokunaklı hal. Besbelli sizde o derece merhamet uyandırmış ki adeta kendisini sevmişsiniz.

SENA BEY

Ah Hamza, yabani bir adam bile görse sevmemek elinden gelmez.

HAMZA

Elbette!

SENA BEY

Her neyse, bir iki söz söyleyerek kızcağızı biraz teselli ettikten sonra kapıdan dışarı çıktık. Yolda bizim Nimet Bey'e "Kızı nasıl buldun?" dedim. Ne cevap alsam iyi? Yarım ağızla, "Eh, yüzüne bakılmaz değil; oldukça güzel" demesin mi! Bir gücüme gitti ki tarif edemem. Ben de bir daha kendisine ağzımı açıp bir şey söylemedim.

YAVER

Lakin beyefendi, siz böyle ayrıntılı anlatacaksanız sabaha kadar bitmez. Müsaade ederseniz alt tarafını ben iki kelimeyle nakledeyim. (*Hamza'ya*) İşte o vakitten beri beyefendi fitili alır, kederli kızcağızı her gün gidip teselli etmedikçe rahat edemez, adeta kendi teselliye muhtaç olurdu. Lakin anasının vefatından sonra yerine geçen dadısı, bu beyin ardı arası yok ziyaretlerinden illallah çağırmaya başlar ve adeta kovar gibi davranır. Biraz dadıya yaranayım maranayım dese de fayda etmez. Bir gün kendisine, "Kız her ne kadar fakirlik içindeyse de namuslu bir aileden olduğu için böyle sık sık evine gidip gelmek

olmaz. Eğer seviyorsa nikâhla alsın" derler. Bizimki işin zorluğunu görünce bütün bütün fitili alır. Bir hayli zaman düşünür, evirir, çevirir, bir kaba dolduramaz. Nihayet Allah'ın emriyle helalliğe almaya karar verir. İşte üç günden beri de güveyi girip murada erer. Anladın mı şimdi?

HAMZA

Anlaşıldı.

YAVER

Şimdi bunun üzerine, iki ay sonra gelecek zannettiğimiz babası, bugün çıkageldi. Fazla olarak Zuhuri Efendi'nin Mısır'da aldığı ikinci karısından olan kızına nikâh kıymak istiyor ki bu beyim, kendi kendine gelin güvey olalı daha üç gün oluyor. Babasından saklı, halbuki amcası işi duymuş, olanı biteni biliyor.

SENA BEY

Bu belalarla beraber bir de kızın fakirliğini, benim de kudretsizliğimi düşün.

HAMZA

(*Bir müddet susar.*) Bu kadar mı? Vay, o kadar telaş ettiğiniz böyle küçük, ehemmiyetsiz şeyler içinmiş ha? Çok şey! Bense meselenin çatal yerini bekliyordum. Vah vah yaver, ben seni bir şey zannederdim, meğerse pek dirayetsiz ve tabansızmışsın. Bir kere kalıbına kıyafetine bak da utan! Hiç senin gibi bir adam, böyle çocuk oyuncağı şeylerin ötesini beri edecek birçok ustalık bulamaz mı? Yazık yazık! Bilmez misin ben nice şeytan gibi akıllı geçinen herifleri parmağımın ucunda oynattım.

YAVER

Ne yapalım? Allah bana o dirayeti vermemiş. Zorla olmaz ya. Olsaydı benim de senin gibi Bab-ı Zaptiye'de[1] birçok kaydım bulunurdu.

SENA BEY

İşte! Benim Zibacığım da geliyor.

---

1 Dönemin kamu güvenliğinden sorumlu polis ve jandarma gibi güçlerinin bağlı olduğu teşkilatın ve bu teşkilatın bulunduğu binanın adı.

Üçüncü Sahne

SENA BEY, ZİBA HANIM, HAMZA, YAVER

ZİBA HANIM

Ah Sena Bey, Yaver Ağa'nın söyledikleri doğru mu acaba? Babanız geliyormuş, hem de sizi evlendirmek istiyormuş?

SENA BEY

Evet Zibacığım, bu haberi işitir işitmez ne hale geldiğimi tarife gerek yoktur, pekâlâ bilirsiniz... O ne ya? Ağlıyorsunuz! Niçin? Sevgime güveniniz mi yok, söyleyiniz? Yoksa yürekten bağlılığımda mı şüpheniz var?

ZİBA HANIM

Hayır beyim, beni sevdiğinizi pekâlâ bilirim lakin bu sevginin devam edeceğini bilemem de...

SENA BEY

Sizi seven, bu âlemde sevginizle yaşamak için sever. Aşkınızdan vazgeçmek elde midir ki böyle söylüyorsunuz.

ZİBA HANIM

Lakin küçüklükten beri işitirim, erkek kısmında kadınlar kadar sevgiye bağlılık yoktur derler. Sizin ateşiniz parlayışı gibi pek kolaylıkla sönermiş.

SENA BEY

Hayır Ziba, hayır, eğer erkeklerde böyle bir hal varsa bu bana göre değildir. Zira gönlümü kaplayan aşk ateşinde o derece şiddet görüyorum ki benimle beraber toprağa gömülmedikçe sönmeyecek.

ZİBA HANIM

Ah ne bileyim, ne söyleyeyim! Sözünüze, sevginize inanmak isterim, lakin... İradeniz elinizde değil. Üstünüzde hükmü geçen bir babanız var ki bugün sizi başka bir kızla evlendirmek istiyor. İşte burası hatırıma geldikçe...

SENA BEY

Yok Zibacığım, korkma. Babamın bana olan hükmü hiçbir zaman size verdiğim sözü bozacak kuvvette değildir. Sizden ayrılmamak için icap ederse memleketimi, ailemi

terk ederim. Bana almak istedikleri kızcağızın ismini bile bilmem. Öyleyken babamın bu niyeti, biçareye o derece can düşmanı gözüyle baktırıyor ki Allah biliyor neredeyse Mısır'dan gelirken gemisi batsın diye, insaniyete sığmaz beddua ediyorum. Allah aşkına artık ağlamayınız, rica ederim. Gözyaşınız bana çok dokunuyor, her tanesi döküldükçe yüreğime damla iniyor zannediyorum.

ZİBA HANIM

Mademki üzülmemi istemiyorsunuz, ben de kendimi tutar, ağlamam. Bakalım Allah ne gösterir.

SENA BEY

Cenabıhak elbette yardımcımız olur!

ZİBA HANIM

Fiiliniz de sözünüz gibi doğru oldukça ona şüphe yoktur.

SENA BEY

İnşallah öyle olduğunu ispat ederim.

HAMZA

(*Kendi kendine*) Lakin bayağı bir şey değilmiş, oldukça da güzel!

SENA BEY

(*Hamza'yı göstererek*) İşte bu adam, eğer isterse bizi bu beladan kurtarır.

HAMZA

Ben bir daha insanların işlerine karışmayayım diye büyük yemin etmiştim, lakin ikiniz de biraz yalvarınız bakalım, merhamete gelirim belki...

SENA BEY

Öyleyse şu halimize merhamet et de bizi bu beladan kurtaracak bir çare bul!

HAMZA

Siz bir şey demiyorsunuz?

ZİBA HANIM

Ne diyeyim? Sevdiğinizin başı için olsun bizi murada erdirin.

HAMZA

Çare yok, yine insanlığı ele almalı. Öyleyse ben de size yardımcı olacağıma söz veririm.

SENA BEY

Şunu bil ki...

HAMZA

Sus! (*Ziba Hanım'a*) Haydi, artık siz gidin, gönlünüz rahat olsun.

Dördüncü Sahne

SENA BEY, HAMZA, YAVER

HAMZA

Şimdi siz, babanızı gayet ağırbaşlılıkla karşılamalısınız.

SENA BEY

Doğrusunu ister misin? Babamı karşılamak aklıma geldikçe ben şimdiden titriyorum, bu korkaklığı yenemem zannederim.

HAMZA

Ama olmaz. En başından kararlılık göstermelisiniz, sonra dalınıza biner de çocuk gibi kullanmaya kalkışır. Mutlaka biraz cesaretli olmalısınız ki size ne derse, yoluyla, kekelemeden cevabını vermeye muktedir olasınız.

SENA BEY

Bakalım, elimden geldiği kadar çabalarım.

HAMZA

İsterseniz bir deneyelim, bakalım yapabilecek misiniz? Simanız cesur, başınız yukarı, bakışınız metin...

SENA BEY

Böyle mi?

HAMZA

Biraz daha.

SENA BEY

Böyle?

HAMZA

Hah, çok iyi! Şimdi, beni babanız farz edin de metanetle cevap verin bakalım: "Seni gidi utanmaz, hayırsız, alçak, benim gibi babanın hayırsız evladı! Yokluğumu fırsat

bilip birtakım edepsizlikler ettikten sonra utanmadan nasıl karşıma çıkıyorsun bakayım? Verdiğim emeklerin semeresi bu mudur? Haylaz! Senin bana itaatin bu kadar mıymış? Alçak!" Söyleyin şimdi bakalım... "Babanın rızasını almadan, kendi başına kalk da sen, adı sanı belli olmayan bir kızı al, nikâh kıydır! Cevap versene yüzsüz, cevap versene! Görelim bakalım, ne özür bildireceksin, neler saçmalayacaksın?.." Amma yapıyorsunuz! Diliniz mi tutuldu, böyle olur mu ya?

SENA BEY

Tıpkı babam konuşuyor gibi!.. Şaşırdım kaldım.

HAMZA

İşte iyi ya, cevap vermeye alışın. Ha bakalım?

SENA BEY

Yok yok. Hele ben kendi kendime bir iyice alıştırma yapayım, mutlaka cesur olurum, korkma.

HAMZA

Mutlaka mı?

SENA BEY

Mutlaka.

HAMZA

Na, işte babanız da geliyor!

SENA BEY

Gerçek mi? Aman ben kaçayım!

(*Gider.*)

Beşinci Sahne

HAMZA, YAVER

HAMZA

Durun, bana bakın! Kaçtı, gördün mü, böyle erkeklik mi olur?

YAVER

Şimdi ben ne cevap vereyim?

HAMZA

Sen dur, ben konuşayım. Sen de benim sözlerime göre lisan kullan.

Altıncı Sahne

MUHTEREM EFENDİ, HAMZA, YAVER

MUHTEREM EFENDİ

(*Kendini yalnız zannederek*) Hiç dünyada işitilmiş şey midir bu?

HAMZA

(*Yaver'e*) İşi duymuş! Hem fena tesir etmiş ki kendi kendine söyleniyor.

MUHTEREM EFENDİ

(*Kendi kendine*) Bu ne cesaret!

HAMZA

(*Yaver'e*) Biraz dinleyelim bakalım.

MUHTEREM EFENDİ

(*Kendi kendine*) Bakalım şimdi bana ne cevap verecekler?

HAMZA

(*Kendi kendine*) Korkma, biz orasını düşündük.

MUHTEREM EFENDİ

(*Kendi kendine*) Benden saklayıp da inkâr mı edecekler?

HAMZA

(*Kendi kendine*) Hayır, bilakis!

MUHTEREM EFENDİ

(*Kendi kendine*) Yoksa kabul ederek özür mü dileyecekler?

HAMZA

(*Kendi kendine*) Bunun ihtimali vardır.

MUHTEREM EFENDİ

(*Kendi kendine*) Yahut masal okuyarak beni avutmak mı isteyecekler?

HAMZA

(*Kendi kendine*) O da olabilir, sanki.

MUHTEREM EFENDİ

(*Kendi kendine*) Ne deseler bir para.

HAMZA

(*Kendi kendine*) Görürüz bakalım.

MUHTEREM EFENDİ

(*Kendi kendine*) Ben öyle çapkınlıkları yutmam.

HAMZA

(*Kendi kendine*) Her ihtimale karşı yeminsiz söyle.

MUHTEREM EFENDİ

(*Kendi kendine*) Bu azgın oğlanın yolsuzluklarını sağlam kazığa bağlamanın yolunu bilirim.

HAMZA

(*Kendi kendine*) Biz de onu düşünüyoruz.

MUHTEREM EFENDİ

(*Kendi kendine*) Hele Yaver köpeğinin kemiklerini kırayım, inşallah!

YAVER

Beni unuttu diye şaşırıyordum.

MUHTEREM EFENDİ

(*Hamza ile Yaver'i görerek*) Maşallah! Noksansız lalalar!

HAMZA

Efendim, teşriflerinizden ne kadar memnun olduğumuzu tarif edemem.

MUHTEREM EFENDİ

Merhaba Hamza Ağa. (*Yaver'e*) Doğrusu benim tembihlerimi güzel tutmuşsunuz. Hele oğlum, tamamıyla nasihatlerime göre davranmış, Allah var ya!

HAMZA

Efendim, inşallah sıhhat ve afiyetiniz yerindedir?

MUHTEREM EFENDİ

Hamdolsun. (*Yaver'e*) Sesin çıkmıyor habis, sesin çıkmıyor?

HAMZA

Seyahatinizde sıkıntı çekmediniz ya efendim?

MUHTEREM EFENDİ

Hayır, çok rahat ettim. Lakin sen de beni bırakmıyorsun ki şu haylazı biraz azarlayayım.

HAMZA

Azarlayacak mısınız?

MUHTEREM EFENDİ

Evet, azarlayacağım, belki de döveceğim.

HAMZA

Kimi?

MUHTEREM EFENDİ

İşte şu alçak haini!

HAMZA

Niçin efendim?

MUHTEREM EFENDİ

Niçin olacak! Ben burada yokken olan biten işleri işitmedin mi?

HAMZA

Evet, gerçi bazı önemsiz şeyler işittim.

MUHTEREM EFENDİ

Nasıl önemsiz, bundan daha önemli ne olabilir?

HAMZA

Belki sizce daha başka sebepleri varsa...

MUHTEREM EFENDİ

Bu ne büyük cürettir efendim!

HAMZA

Orası öyle.

MUHTEREM EFENDİ

Bir oğul babasının izni olmadan evlensin! Karı alsın!

HAMZA

Gerçi bu işte bir küçük yolsuzluk var, var ama bu kadar gürültü edecek şey değil.

MUHTEREM EFENDİ

Bence kıyameti koparacak şeydir. Ne demek! Vay, sen bu işte hiddet edecek bir şey göremiyor musun?

HAMZA

Hakkınız var efendim. Ben bile ilk işittiğim vakit fena halde hiddetlendim. Hatta sizin tarafınızdan oğlunuza

bazı acı sözler bile söyledim. Kendisine sorun da bakın. Sizin gibi gece gündüz ayağına yüz sürülecek bir babanın rızasına aykırı hareket ettiğinden dolayı neler söylemedim, yani benim söylediklerim kadar siz bile söyleyemezsiniz. Lakin sonradan hak verdim. Çünkü zannedildiği kadar haksız değilmiş.

MUHTEREM EFENDİ

Ne söylüyorsun, sen de! Kendi başına, adı sanı belli olmayan bir kızla evlenir de haklı mı olur?

HAMZA

Ne yapılır? Kısmeti buymuş, kader!

MUHTEREM EFENDİ

Kısmet mi? Doğrusu güzel özür! Öyleyse dünyanın suçunu işle, hırsızlık et, adam öldür, dolandır, sonra da "Kader böyleymiş, talihim yaptırdı" diye özür dile. Oh! Nerede bu bolluk!

HAMZA

Siz de efendim, sözüme hikmet manası veriyorsunuz. Muradım o değil. Kendisi nasılsa bu işte gerçekten bir mecburiyet gördü demek isterim.

MUHTEREM EFENDİ

Ee, niçin mecbur oldu?

HAMZA

Tuhaf söylüyorsunuz! Sizin gibi olgun mu olsun dersiniz? Onlar genç adamlardır. Öyle her şeyi akıl ve hikmete uygun yapacak kadar önünü ardını saymaya muktedir değildirler. İşte size bir örnek daha, bizim Nimet Bey. O kadar nasihat etmiş, o kadar uyarmışken o da bir şey yaptı ki sizin oğlunuzun yaptığı onun yanında sandal olamaz. Hem Allahı severseniz! Bir kere size sorayım, siz genç olmadınız mı? Gençliğinizde şimdikiler gibi havailik etmediniz mi? Benim işittiğime göre siz gençliğinizde az hovardalık etmemişsiniz. Bütün gün kadınların yanından ayrılmaz, nerde güzel görseniz ele getirinceye kadar ardını bırakmazmışsınız.

MUHTEREM EFENDİ

Doğru, orası öyle, lakin benim ettiklerim hep hovardalık yoluydu, yoksa bu yüzsüz oğlan gibi ters halt etmedim.

HAMZA

Ne yapsın? Bir genç kızdır karşısına çıkmış, kendisine güzel güzel muameleler göstermiş. (Çünkü kadınlara kendini beğendirmek hususunda size çekmiş.) Bu da kızı mizacına uygun bulur. Sık sık gidip gelmeye başlar, içini çeker, gözünü süzer, hâsılı ne yapılmak lazımsa yapar, (bunu gördükçe uçkurunun bağı çözülecek derecede) kızın gönlünü kapar. Yazar, çizer, bozar. Sonra işi ailesi duyar, kıyametler kopar.

YAVER

(*Kendi kendine*) Vay düzenbaz şeytan vay!

HAMZA

Şimdi, bunun üzerine direnşin de kendisini öldürsünler miydi? Bütün bütün ölmektense evlenmek evladır.

MUHTEREM EFENDİ

Ya, bana işi böyle nakletmediler!

HAMZA

(*Yaver'i göstererek*) İşte buna da sorunuz, beni tasdik eder.

MUHTEREM EFENDİ

(*Yaver'e*) Sahi böyle mi oldu?

YAVER

Evet efendim.

HAMZA

Size yalan mı söyleyeceğim?

MUHTEREM EFENDİ

Güzel ama kendisini öldürmeye kalkıştıklarını gidip hükümete bildirebilirdi.

HAMZA

İşte onu yapmak istemedi.

MUHTEREM EFENDİ

O zaman öyle bir şey yapmış olsaydı, şimdi boşatmak için bana daha kolaylık verirdi.

HAMZA

Boşatmak için mi?

MUHTEREM EFENDİ

Evet.

HAMZA

Boşatamazsınız!

MUHTEREM EFENDİ

Boşatamaz mıyım?

HAMZA

Hayır.

MUHTEREM EFENDİ

Ne demek! Oğlumu öldürmeye kalkışsınlar da ben babalık hakkımı kullanmayayım?

HAMZA

İyi ama o istemez.

MUHTEREM EFENDİ

O mu istemez?

HAMZA

Evet.

MUHTEREM EFENDİ

Oğlum mu?

HAMZA

Evet, oğlunuz. Öyle bir şey yapsın da o zaman korkusundan kadını zorla aldığını mı itiraf etsin? Hiçbir zaman! Bu hem kendini küçük düşürüştür hem de sizin gibi babanın evlatlığına layık olmadığını göstermektir.

MUHTEREM EFENDİ

O benim tasamdı!

HAMZA

Hayır efendim. İkinizin de namusu için insanların yanında kadını kendi isteğiyle aldığını göstermelidir.

MUHTEREM EFENDİ

İşte ben de, ikimizin de namusu için, bunun tersini söylemesini isterim.

HAMZA

Hayır, diyemez.

MUHTEREM EFENDİ
Dedirtinceye kadar uğraşırım.
HAMZA
Diyemez, diyorum size!
MUHTEREM EFENDİ
Der, yoksa mirastan mahrum ederim.
HAMZA
Siz mi?
MUHTEREM EFENDİ
Ben.
HAMZA
Oh!
MUHTEREM EFENDİ
Nasıl, oh?
HAMZA
Hiçbir zaman vârislikten çıkaramazsınız.
MUHTEREM EFENDİ
Vârislikten çıkaramaz mıyım?
HAMZA
Evet, çıkaramazsınız?
MUHTEREM EFENDİ
Evet mi?
HAMZA
Evet.
MUHTEREM EFENDİ
Allah akıllar versin sana, ben oğlumu mirastan mahrum edemezmişim!
HAMZA
Edemezsiniz, diyorum.
MUHTEREM EFENDİ
Kim mani olacak be herif?
HAMZA
Siz, kendiniz.
MUHTEREM EFENDİ
Ben mi?
HAMZA
Evet, bu gaddarlığa gönlünüz izin vermez.

MUHTEREM EFENDİ

Korkma, verir!

HAMZA

Alay ediyorsunuz.

MUHTEREM EFENDİ

Ben alay etmem.

HAMZA

Babalık şefkati, elbette hükmünü icra eder.

MUHTEREM EFENDİ

Hayır, bir şey edeceği yoktur.

HAMZA

Evet, evet.

MUHTEREM EFENDİ

Sana yapacağım diyorum.

HAMZA

Boş lakırdı.

MUHTEREM EFENDİ

Sen artık işin yoksa boş lakırdı de.

HAMZA

Efendim, ben sizi bilirim; siz kendinize iftira ediyorsunuz. Gaddarlık etmek tabiatınızda yoktur.

MUHTEREM EFENDİ

Görürsün, icabında gaddarlığı nasıl ele alıyormuşum, anlarsın. Artık bu bahsi kapayalım zira canımı fena sıkıyor, kan başıma sıçradı. (*Yaver'e*) Haydi, edepsiz çapkın, git, şu hayırsızı buraya çağır. Ben de varayım, Zuhuri Efendi'ye işi nakledeyim.

HAMZA

Efendim, bir hizmetiniz varsa kulunuza da emir buyurun.

MUHTEREM EFENDİ

Hayır, teşekkür ederim. (*Kendi kendine*) Ah ne olurdu, Cenabıhakk'ın elimden aldığı kızcağızım şu dakikada sağ olsaydı da şu alçak oğlanı vârislikten çıkarsaydım!

(*Gider.*)

Yedinci Sahne

HAMZA, YAVER

YAVER

Senin gibi biri daha var derlerse inanma! Doğrusu aşkolsun! Şöyle böyle herifin hamı alındı. Lakin bir yandan da parasızlık sıkıntısı var, buna ne çare bulacaksın?

HAMZA

Sabret. Önce herifin zayıf tarafını bulmak lazımdı, buldum. Şimdi bana bir adam daha lazım, onu düşünüyorum. Dur bakalım, sen olur musun... Biraz kafa tut bakayım. Fesini tosunca bir yana eğ, bir ayağının üstünde dur, elini beline koy, gözlerini gazaplı göster, tiyatroda hükümdar olmuş gibi yürü; ha şöyle. Gel ardım sıra. Şimdi senin çehrenle sesini değiştirmenin çaresini de bulurum.

YAVER

Lakin bana bak, sakın kendin gibi benim de yakamı hükümetin eline verme?

HAMZA

Korkma korkma, zarar ziyan olursa kardeş payı bölüşürüz. Üç sene kürek fazla olmuş, eksik olmuş, insaniyeti elden bırakmaya değmez.

İkinci Perde

Birinci Sahne

ZUHURİ EFENDİ, MUHTEREM EFENDİ

ZUHURİ EFENDİ

Evet, geçen hafta Mısır'dan gelmiş birini gördüm, bu vapurla gelmeleri bekleniyor, diyordu. Havaya bakılırsa Mısır vapuru bugün gelir. Lakin onlar bizim ardımız sıra çıkacaklardı. Halbuki biz Mısır'dan çıkalı üç ay oluyor; işte şimdi İstanbul'a gelebildik. Yolda bildiğiniz iş için Rodos'ta, İzmir'de hayli süründük, kaldık. Şayet gelmişlerse beni nasıl bulacaklar? Çünkü bilirsiniz ki bazı sebeplerden dolayı Mısır'da ismimi Nihali Efendi diye belletmiştim. Hatta bizimkiler de öyle bilirler. Yanlarına buradan götürdüğüm heriflerden birini bırakmamakla çok hata ettim. Allah vere de, o herifin dediği gibi, şimdiye kadar orada gecikmiş olsunlar! Hem ondan başka, sizin oğlunuz hakkında verdiğiniz haber bizim kararı altüst etti.

MUHTEREM EFENDİ

Bunun için hiç merak etmeyiniz, işi yine eski haline getireceğime söz veririm. Ben şimdi gider burunlarından getiririm.

ZUHURİ EFENDİ

Vallahi birader, size bir şey söyleyeyim mi? Şu evlat terbiyesi gibi güç şey yoktur. Çok dikkat istermiş, ben onu bilirim.

MUHTEREM EFENDİ

Elbette, öyledir ya.

ZUHURİ EFENDİ

Bütün kabahat babalarındadır. İyi terbiye etseler böyle yolsuzluklar ellerinden gelmez.

MUHTEREM EFENDİ

Çare ne! Ara sıra böylesi de olur, olmaz şey değildir. Lakin bundan muradınız ne?

ZUHURİ EFENDİ

Bundan muradım mı?

MUHTEREM EFENDİ

Evet.

ZUHURİ EFENDİ

Ne olacak? Eğer oğlunuzun terbiyesine dikkat etmiş olaydınız size bu oyunu oynamazdı!

MUHTEREM EFENDİ

Pek güzel! Öyleyse siz oğlunuzu daha iyi terbiye ettiniz demek?

ZUHURİ EFENDİ

Ona ne şüphe, bak böyle bir ters halt ediyor mu?

MUHTEREM EFENDİ

Ya bu kadar terbiyesine güvendiğiniz oğlunuz, bizimkinin yaptığı şeyin iki katını yapmışsa!.. Buna ne buyurursunuz, ha?

ZUHURİ EFENDİ

Ne demek?

MUHTEREM EFENDİ

Ne demek mi?

ZUHURİ EFENDİ

Muradınız ne, sanki?

MUHTEREM EFENDİ

Muradım şu oluyor ki insanların iyiliğine, kötülüğüne öyle çarçabuk karar vermemelidir. Meşhur sözdür, buna "Elin gözündeki çöpü görüp de kendi gözündeki direği görmemek" derler.

ZUHURİ EFENDİ

Ben bu bilmeceden bir şey anlayamıyorum.

MUHTEREM EFENDİ

Sonra duyar, anlarsınız.

ZUHURİ EFENDİ

Oğlum için bir şey mi işittiniz sanki?

MUHTEREM EFENDİ

İhtimaldir.

ZUHURİ EFENDİ

Ee, nedir, ne olmuş?

MUHTEREM EFENDİ

Sizin Hamza Ağa, hiddetim arasında öyle bir şey çıtlattı, ama tafsilatını dinleyemedim. Fakat ister kendisine, ister işi bilen başkasına sorup öğrenebilirsiniz. Hele ben beriki işin fetvasını çıkartmak için Bab-ı Fetva'ya[1] gideyim. Şimdilik Allahaısmarladık.

(*Gider.*)

İkinci Sahne

ZUHURİ EFENDİ

(*Yalnız*)

ZUHURİ EFENDİ

(*Kendi kendine*) Bu ne demek! Kendi oğlunun yaptığından fena ne olabilir? Doğrusu ben bundan çirkin bir şey göremem. Bir adam, babasının izni olmaksızın evlensin! Bundan fena başka ne var?

Üçüncü Sahne

ZUHURİ EFENDİ, NİMET BEY

ZUHURİ EFENDİ

(*Alay ederek*) Maşallah! Siz misiniz?

---

1 Şeyhülislam dairesi, fetvaların verildiği yer.

NİMET BEY

(*Babasının elini öpmek isteyerek*) Efendim, apansızın teşrif buyurdunuz da...

ZUHURİ EFENDİ

(*Elini vermeyip usulca göğsünden iterek*) Hele biraz telaş etmeyin, bir parça iş üzerine konuşalım.

NİMET BEY

(*Yine elini öpmek isteyerek*) Elinizi öpmek borcunu...

ZUHURİ EFENDİ

(*Engelleyerek*) Yavaş diyorum size.

NİMET BEY

(*Şaşırarak*) Ne demek! Elinizi öpmemi istemiyor musunuz efendim?

ZUHURİ EFENDİ

Evet, önce sizinle görecek bir hesabım var.

NİMET BEY

Nedir efendim?

ZUHURİ EFENDİ

Hele şöyle dur, yüzünü göreyim.

NİMET BEY

Ne var efendim?

ZUHURİ EFENDİ

Gözlerimin içine bak bakayım.

NİMET BEY

Peki, baktım?

ZUHURİ EFENDİ

Bu olan işler nedir?

NİMET BEY

Nasıl olan işler?

ZUHURİ EFENDİ

Evet, ben yokken olup biten işleri soruyorum.

NİMET BEY

Ne olsun istersiniz?

ZUHURİ EFENDİ

Ben olsun istemiyor, yaptıklarını soruyorum.

NİMET BEY

Bendeniz mi? Rızanıza muhalif hiçbir şey yapmadım.

ZUHURİ EFENDİ

Hiçbir şey?

NİMET BEY

Hiç, zerre kadar.

ZUHURİ EFENDİ

Pek kuvvetli söylüyorsunuz?

NİMET BEY

Çünkü öyle yolsuz bir harekette bulunmadım.

ZUHURİ EFENDİ

Ya Hamza bana söylediyse?

NİMET BEY

Hamza mı?

ZUHURİ EFENDİ

Hamza lafını işitir işitmez kızardınız?

NİMET BEY

Hamza benim için size bir şeyler mi söyledi?

ZUHURİ EFENDİ

Şimdi burada pirincin taşı ayıklanmaz, hele eve gidelim de orada konuşuruz. Seni gidi utanmaz seni! Ettiklerin namusa dokunacak derecedeyse benden ne muamele göreceğini bilirsin. Düşün de bak... Firar etmek hakkında hayırlıysa öyle yap.

(*Gider.*)

Dördüncü Sahne

NİMET BEY

(*Yalnız*)

NİMET BEY

(*Kendi kendine*) Ya! Sen beni böyle ele ver! Bu yoldaki sırlarımı, birçok sebepten dolayı benden fazla saklı tutar derken herkesten evvel babama söyle! Dur öyleyse! Seni gidi alçak! Ben de senin hakkından gelmezsem Allah canımı almasın!

Beşinci Sahne

NİMET BEY, SENA BEY, HAMZA

SENA BEY

Ah Hamzacığım, seni bana Allah rast getirdi! Sen olmasaydın benim halim neye varırdı? Beni yeni baştan hayata döndürdün!

NİMET BEY

(*Hamza'ya*) Maşallah! Çapkın efendi hazretleri, buyurun bakalım.

HAMZA

Estağfurullah efendim, iltifatınızla azarlıyorsunuz! Ben kendi kulunuzum.

NİMET BEY

(*Cebinden bir hançer çıkarıp hücum eder.*) Seni gidi ikiyüzlü hain! Ben sana hıyanet etmeyi göstereyim de!..

HAMZA

(*Dizüstü çöker.*) Aman!

SENA BEY

(*Aralarına girip engel olarak*) Ne yapıyorsun?

NİMET BEY

Hayır, bırak beni...

HAMZA

Günahım ne?

SENA BEY

(*Engel olarak*) Bana bağışla...

NİMET BEY

Bırak diyorum, şu alçaktan öcümü alayım.

SENA BEY

Sevdiğinin başı için...

HAMZA

Efendim, ben size ne yaptım?

NİMET BEY

(*Yine vurmak isteyerek üzerine hücum eder.*) Daha ne yapacaksın!

SENA BEY

(*Engel olarak*) Yavaş!

NİMET BEY

Hayır, ettiği hıyaneti önce ağzıyla itiraf edecek! Söyle bakayım, nankör köpek, söyle! Sen beni duymaz mı zannettin, alçak! İtiraf et bakayım ağzınla, yoksa şimdi senin bağırsaklarını dışarı dökerim!

HAMZA

Bu kadar merhametsiz misiniz?

NİMET BEY

Söyle diyorum!

HAMZA

Ben size bir şey mi yaptım efendim?

NİMET BEY

Ettiğin haltı bilmiyor musun yüzsüz?

HAMZA

Eğer biliyorsam Allah canımı alsın!

NİMET BEY

(*Yine üstüne hücum ederek*) İnkâr mı ediyorsun?

SENA BEY

(*Engel olarak*) Nimet Bey!

HAMZA

Mademki itiraf etmemi istiyorsunuz, durun söyleyeyim: Geçen gün gelen ağustos şarabını birkaç ahbapla beraber ben içtim, bitirdim. Sonra size fıçı delinmiş diye yalan söyledim. Gerçi hata ettim, lakin doğrusu böyle oldu.

NİMET BEY

Vay! O şarabı içip de sonra kilerciyi azarlamama sebep olan sendin ha?

HAMZA

Evet efendim, affınızı isterim.

NİMET BEY

Pekâlâ! Bunu da öğrendiğime memnun oldum. Lakin benim sorduğum bu değil.

HAMZA

Vay! Bu değil mi?

NİMET BEY

Değil, bundan büyük ettiğin hıyaneti soruyorum, alçak!

HAMZA

Efendim, başka şey yaptığımı bilmiyorum.

NİMET BEY

(*Üzerine hücum ederek*) Söylemeyecek misin?

HAMZA

Aman!

SENA BEY

(*Engel olarak*) Aklını mı bozdun?

HAMZA

Ha! Bir de hani ya Esirci Emine Molla'nın evine götür diye geçen gece bir saat vermiştiniz. Ben üstüm başım çamur içinde geri geldim de size yolda giderken viranenin birinde beni hırsızlar soydu dedimdi. İşte bunun da aslı yok. Saati ben kendim kullanmak için alıkoydum.

NİMET BEY

Vay! Saati çaldırdığının aslı yok muydu?

HAMZA

Vaktimi bilmek için bir saate muhtaçtım da...

NİMET BEY

Ya! Birtakım bilmediğim şeyleri öğrendiğime memnun oldum. Doğrusu sadık bir uşağa sahipmişim. Lakin benim sorduğum bu da değil.

HAMZA

(*Telaşla*) Vay! Bu da mı değil?

NİMET BEY

Yok, namussuz köpek, bu da değil. Asıl ettiğin haltların büyüğünü soruyorum.

HAMZA

(*Kendi kendine*) Hay Allah cezanı versin!

NİMET BEY

Çabuk söyle bakayım edepsiz!

HAMZA

Efendim, bunlardan başka bir şey yapmadım.

NİMET BEY

(*Hücum ederek*) Daha inkâr ediyor!

SENA BEY

(*Engel olarak*) Ey!

HAMZA

Durun efendim, işte söyleyeyim. Hani ya hatırınıza geliyor mu, geçende karakoncolos[1] diye birisi çıkmıştı da sizi dövmüştü, siz de kaçayım derken mahzene düştünüz, az kalsın başınız yarılıyordu?

NİMET BEY

Ee?..

HAMZA

İşte, o karakoncolos kılığına giren bendim.

NİMET BEY

Vay! Karakoncolos diye sen miydin beni döven, habis?

HAMZA

Evet, efendim korksun da bir daha bizi gece yarıları esirci evlerine koşturmasın diye.

NİMET BEY

Seni gidi utanmaz seni! İnşallah hep bunların birer birer acısını burnundan çıkarırım. Ben sana babama ettiğin boşboğazlığı soruyorum.

HAMZA

Babanıza mı? Ben daha onun yüzünü görmedim.

NİMET BEY

Daha görmedim diyor!

HAMZA

Hayır, efendim.

NİMET BEY

Ne halt eder! Beni mi aldatacaksın?

HAMZA

Kör olayım, görmedim. İsterseniz kendi yanında söyleyeyim, kendisine söyleteyim.

NİMET BEY

Ettiğin boşboğazlığı bana kendisi söyledi.

HAMZA

Af buyurun ama babanız adeta başından büyük yalan söylemiş.

---

1 Çocukları korkutmak için uydurulmuş hayali yaratık, cadı, vampir, hayalet.

Altıncı Sahne

NİMET BEY, SENA BEY, HAMZA, ZİVER

ZİVER
Efendim, size kötü bir haber getirdim.
NİMET BEY
Hayrola, nedir?
ZİVER
Sizin sevdiğiniz halayığa müşteri çıktı. Mısır'a götürmek için alacaklar, bugün de vapura bindirecekler. Onun için Esirci Emine Molla beni size gönderdi, özel selam eder. Eğer iki saate kadar beş yüz altın gönderip halayığı aldırmazsanız yedi yüz elli altına alıp götürecekler, bilmiş olunuz.
NİMET BEY
İki saate kadar mı dedin?
ZİVER
Evet efendim, iki saate kadar.
(*Gider.*)

Yedinci Sahne

NİMET BEY, SENA BEY, HAMZA

NİMET BEY
Aman Hamzacığım, işittin ya! Şimdi ben ne yapacağım? Bana bir çare.
HAMZA
(*Yerden kalkıp göğsünü gererek ve öksürerek Nimet Bey'in önünden doğru, aşağı yukarı dolaşmaya başlar.*) Aman Hamzacığım, ha? Şimdi ihtiyaç duydunuz da galiba Hamzacığım oldum, öyle mi?
NİMET BEY
İşte bana ettiklerinizi affettim, aman!

HAMZA

Hayır, hayır efendim, affetmeyiniz, bana lazım değil. Öldürünüz, bağırsaklarımı dışarı dökünüz; ihsan edersiniz.

NİMET BEY

Hayır, şu işimi becer de sen beni ihya etmiş ol.

HAMZA

Yok efendim, hiddetiniz boşa gitmesin, öldürünüz.

NİMET BEY

Şimdi benim hayatım senin elinde, ben seni nasıl öldürebilirim?

HAMZA

Hayır, öldürünüz diyorum.

NİMET BEY

Allah aşkına olsun! Artık deminkini unut da şu derdime bir çare bul.

SENA BEY

Hamza Ağa, artık bu işin çaresini bulmalı.

HAMZA

Bu kadar hakaretten sonra mı?

NİMET BEY

Aman Hamzacığım! Ocağına düştüm, yalvarıyorum!

SENA BEY

Hamza Ağa, ben de rica ederim.

HAMZA

Bu gördüğüm muameleyi hiçbir zaman unutamam; ok gibi ciğerime işledi.

SENA BEY

Artık unutmalı. Görüyorsun ya, aman diyor, yalvarıyor.

NİMET BEY

Beni bu ateşin içinde terk etmek mi istersin? İnsafın, merhametin yok mu?

HAMZA

Hiç aslı faslı yok yere, bana bu kadar kötü muamele ediniz.

NİMET BEY

Hata ettim, kabahat ettim, kabul ediyorum.

HAMZA

Ne çapkınlığım kaldı, ne alçaklığım, ne edepsizliğim, ne hainliğim...

NİMET BEY

İşte köpek gibi pişman oldum.

HAMZA

Yok öldürürdüm, yok keserdim, yok bağırsaklarını dışarı dökerdim...

NİMET BEY

Aman diyorum, daha ötesi var mı bunun? Na getir, eteğini öpeyim, işte. Affet, eşeklik ettim.

HAMZA

(*Yarım ağızla*) Estağfurullah.

SENA BEY

Ee, Hamza Ağa... Artık bunun ötesi yoktur.

HAMZA

Bir daha böyle layıkıyla anlamadığınız şeyler için birtakım günahsızların günahına girmeyiniz.

NİMET BEY

Ee, şu işimi becereceğine söz veriyorsun ya?

HAMZA

(*Ehemmiyetle*) Bakalım, bir çaresi bulunur elbette.

NİMET BEY

Ama işittin ya, vakit yok.

HAMZA

Merak etmeyiniz. Şimdi size ne kadar para lazım?

NİMET BEY

Beş yüz altın.

HAMZA

(*Sena Bey'e*) Size?

SENA BEY

İki yüz.

HAMZA

Şimdi ben bu paraları babalarınızdan alacağım. (*Sena Bey'e*) Hele sizinkinin tuzağını kurdum. (*Nimet Bey'e*) Sizinkine gelince, gerçi son derece cimriyse de öteki ka-

dar zahmeti yoktur. Çünkü bilirsiniz ya, Allah'a şükür, akıldan yana biraz sermayesi kıttır. Dirayet dedikleri şey hiç semtine uğramamış, onun için benim indimde Eyüp oyuncağı[1] gibidir. Lakin bu sözden aklınıza bir şey gelmesin. Her ne kadar babanızsa da onunla sizin aranızda dağlar var, burasını herkes bilir. Sanki sizin babanız o değilmiş de âdet yerini bulsun diye size babalık ediyormuş.

NİMET BEY

Sen çok zaman eksik olma Hamzacığım.

HAMZA

Alay mı ediyorsunuz? Şimdi onlar lazım değil. Na, Sena Bey'in babası geliyor; önce ondan başlayalım. Hele siz ikiniz de gidiniz.

(*Sena Bey'e*) Hem sizin Yaver'e söyleyin, çabuk tarif ettiğim kıyafete girsin de gelsin, dediğim şeyi yapsın.

(*Giderler.*)

Sekizinci Sahne

HAMZA, MUHTEREM EFENDİ

HAMZA

(*Kendi kendine*) Kendi kendine homurdanıyor!

MUHTEREM EFENDİ

(*Kendisini yalnız zannederek*) Bu kadar da düşüncesizlik işitilmiş midir? Git de sen, kendi başına, başını belaya uğrat! Bu ne budalalıktır! Ah gençlik! Ah gençlik!

HAMZA

Efendim.

---

1 Eyüp'te atık malzemelerden yapılan oyuncaklar hakkında "basit, kolay" anlamlarında kullanılan bir tabir. İstanbul'un dini ziyaret mekânlarından biri olan Eyüp, özellikle sünnet düğünleriyle çocuk müşterilere ulaşma imkânı sayesinde 17. yüzyıldan itibaren oyuncak üretiminin merkezi haline gelmiştir. Kaynana zırıltısı, tahta kılıç, hacıyatmaz, aynalı beşik, fırıldak, davul bu oyuncaklardan bazılarıdır.

MUHTEREM EFENDİ

Merhaba, Hamza Ağa.

HAMZA

Oğlunuz beyefendinin işini düşünüyorsunuz galiba.

MUHTEREM EFENDİ

Doğrusu, zihnimi fena kurcalıyor.

HAMZA

Efendim, dünyanın hali bu; böyle şeyler olağandır. Allah rahmet eylesin, bizim büyük pederin bir iyi sözü vardır, hiç unutmam.

MUHTEREM EFENDİ

Nasıl?

HAMZA

Bir adam bir yere gitti mi, dönüşünde, dünyada ne kadar fena şeyler varsa çoluğunu çocuğunu o şeylere uğramış bulacağını farz etmelidir, derdi. Mesela evi yanmış, parasını hırsız almış, karısı ölmüş, oğlunun bir yeri kırılmış, kızı baştan çıkarılmış... Şayet bunların biri olmamışsa yeni baştan kazanmış saymalıdır, derdi. İşte ben, daima bu nasihatle iş görürüm. Eve gireceğim vakit efendilerimden sövüp sayma, sille, tokat, yumruk, tekme, süpürge sopası, hâsılı her şeyi beklerim. Eğer bunlardan biri eksik olursa bahtım varmış diye şükreder, otururum.

MUHTEREM EFENDİ

Bu çok iyi bir şey, diyecek yok ama şu yolsuz evlilik meselesi Zuhuri Efendi ile verdiğimiz kararı bozuyor da onun için gücüme gidiyor. İşte şimdi Fetvahane'den geliyorum, fetva sordum.

HAMZA

Vallahi efendim, beni dinlerseniz, işi öyle mahkemeye falana düşürmeden düzeltirseniz iyi edersiniz. Böyle davaların zorluklarını çok iyi bilirsiniz.

MUHTEREM EFENDİ

Hakkın var, orası öyle ama ne yapayım?

HAMZA

Ben bir yol buldum gibi. Deminki telaşınız, buna bir çare bulmak için beni biraz düşünmeye mecbur etti. Zira ben

öyle sizin gibi muhterem kişileri kederli görmeyi istemem. Allah bilir, bu iş sizden fazla benim gücüme gitti.

MUHTEREM EFENDİ

Eksik olma Hamza Ağa.

HAMZA

İşte demincek mahsus gittim, kızın erkek kardeşini buldum. Bu herif, eski yeniçeriler gibi uçkuru piştovlu[1] zirzopun biri. Aydın'da zeybeklerle beraber çok vakit başıbozuk[2] askerliği etmiş ki adam öldürmek yanında su içmek gibi. Şuradan buradan konuşarak beriki işi açtım. "Tatlılıkla işi bitirmek tarafına gitmezseniz sizin için davaya kalkışacaktır. Eğer iş oraya düşerse sonra haksız çıkarsınız. Çünkü babalık hakkının yanında, kızımızı baştan çıkardı sözü bir para etmez. Ondan başka, onlar zengin adamlardır, para kuvvetiyle her türlü iş görürler" falan diyerek biraz gözdağı verdim. Sonunda kendisine biraz akçe verilirse davaya kalkışmaksızın kızı boşatmaya razı oldu.

MUHTEREM EFENDİ

Ee, ne istiyor?

HAMZA

Ona kalırsa Mısır haracını[3] istiyor.

MUHTEREM EFENDİ

İyi ya, ne diyor?

HAMZA

Olmayacak şeyler.

MUHTEREM EFENDİ

Ee, sonuç?

HAMZA

Beş altı yüz altında geziyor.

MUHTEREM EFENDİ

Ne dedin? Aklını mı bozmuş?

---

1 Tabancaların atası olan silah. Misket tüfeğinin kısaltılmışıdır.

2 Talimli asker olmadığı halde askerin arasına katılan sivil savaşçı, halktan toplanan asker.

3 Genel olarak tebaanın mal varlığından alınan vergileri ifade eden haraç, zaman içinde özellikle toprak vergisi için kullanılmıştır.

HAMZA

İşte ben de onu dedim ya. Nerede bu bolluk? Sizin öyle olur olmaz ayak patırtılarına pabuç bırakır adamlardan olmadığınızı kendisine anlattım, daha herifi kandıracak birçok söz söyledim. Sonunda, bugünlerde Edirne'ye gidecekmiş, yol masrafına razı olacağını söyledi. Bunun için bir at almak istiyor, o da altmış liraya doğru olur.

MUHTEREM EFENDİ

Altmış liraysa veririm.

HAMZA

Altmış lira ama ata eyer lazım, ondan başka herif dışarı gidiyor, Kâğıthane'ye gider gibi olmaz ya. Bir çift de tabanca ister. Bunlar da en aşağıdan yirmi liraya olur.

MUHTEREM EFENDİ

Pekâlâ, yirmi, altmış daha seksen lira.

HAMZA

Evet, seksen lira.

MUHTEREM EFENDİ

Çok ama neyse veririz, çare ne?

HAMZA

Bir de yeğenini götürüyormuş, onun için de otuz liralık olsun bir hayvan ister.

MUHTEREM EFENDİ

Ne halt eder, ağanın beygiri? Cehenneme kadar yolu var! Bir para vermem.

HAMZA

Aman efendim...

MUHTEREM EFENDİ

Hayır, ne derdi varsa görsün.

HAMZA

Efendim, yeğeni yaya mı gitsin?

MUHTEREM EFENDİ

Nasıl giderse gitsin, bir para vermem!

HAMZA

Ay efendim, böyle küçük bir şey için gürültü çıkarmak size yakışmaz. İşi mahkemeye düşürmek mi iyi, yoksa böyle az bir şeyle tatlıya bağlamak mı iyi?

MUHTEREM EFENDİ

Peki, haydi öyle olsun. Otuz lira daha veririz. (*Kendi kendine*) Ne Allah'ın belasıymış!

HAMZA

Bir de hurçlarını yüklemek için bir katır...

MUHTEREM EFENDİ

(*Hiddetle*) Artık halt ediyor! Bir para verecek değilim. İşi mahkemeye düşürmek daha iyi... Nedir bu?

HAMZA

Aman efendim, şu işi bozmayınız.

MUHTEREM EFENDİ

Hayır hayır, ne halt edecekse etsin, bir para vermem!

HAMZA

Bir küçük dolap[1] katırı efendim...

MUHTEREM EFENDİ

Bir eşek bile almam.

HAMZA

Ama...

MUHTEREM EFENDİ

Hayır dedik ya! Bu işi mahkeme temizler.

HAMZA

İyi ama bir kere düşünsenize, böyle bir dava kapısı açtığınız vakit ne zahmetlere gireceksiniz. Davası olanların halini görmüyor musunuz? Bir küçük işi nasıl büyütüyorlar? Bre muhzırdı,[2] bre vekildi; bilmem zabıt kâtibiydi, yok ilam kâtibiydi, mübaşirdi, mümeyyizdi...[3] Bu kadar gürültünün içinde haklı olduğunuzu kime anlatacaksınız? Dünyada olmadık yoktur. Vekil bir ters halt ederse kabak sizin başınıza patlar yahut vekiliniz davacınızla uyuşur, sizi haksız çıkarırlar. Zabıt kâtibi kararı yanlış yazar, o doğrusunu yazmış olsa bile ilamı yazan yanlış yazar. Hâsılı bin türlü ihtimal vardır. Adam bunları dü-

---

1 Bostan sulamak için gözleri bağlı bir beygir tarafından döndürülerek bostan kuyusundan su çekmeye yarayan düzenek.

2 İlgililerin mahkemede bulunmalarını sağlayan görevli.

3 Bir dairede kâtiplerin yazılarını ve evrakı inceleyip düzelten memur.

şündükçe değil dava kapısı açmak, bir davaya mecbur olsa bile adeta bırakıp Hindistan'a kadar kaçmayı gözüne alır. İşte bakın, bir kere düşünün de...

MUHTEREM EFENDİ

Peki peki, katır için ne vermek lazım?

HAMZA

Vallahi efendim, katır, kendisiyle yeğeninin hayvanları, eyerle piştov filan ondan başka burada bazı ufak tefek borçları için hepsi iki yüz altın istiyor.

MUHTEREM EFENDİ

İki yüz altın mı?

HAMZA

Evet.

MUHTEREM EFENDİ

(*Hiddetle gezinerek*) Bu işi mahkemeden başkası temizleyemeyecek, anlaşıldı. Nafile yorulmayalım.

HAMZA

Aman efendim, bir kere düşününüz...

MUHTEREM EFENDİ

Anlaşıldı dedik ya!

HAMZA

Beyhude yere birtakım...

MUHTEREM EFENDİ

Dava edeceğim diyorum, anlatamadık mı?

HAMZA

Pekâlâ, dava ettiğiniz vakit para harcamayacak mısınız? Muhzıra, mübaşire, vekile para vermeyecek misiniz? Hani ya bunun ilam harcı, kâtibin bahşişi, fezleke resmi, odacı parası, derkenar harcı, damga vergisi, varaka-i sahiha[1] parası? Fazla olarak bazı el altından kalburüstüne gelenlere hediye filan gibi vereceğiniz şeyleri de düşünün. Görüyorsunuz ya, iki yüz altını verip de kurtulmaktan daha hesaplısı yoktur.

---

1 Eskiden hükümet tarafından resmî muameleler için üzerine senet, mukavele vb. şeyler yazılmak üzere satılan damgalanmış kâğıt, damgalı kâğıt.

MUHTEREM EFENDİ

Nasıl iki yüz altın? Ne söylüyorsun sen de!

HAMZA

Evet, hem Allah bilir siz kârlı çıkarsınız. Ben hesabını yaptım, böylelikle yüz elli altın kadar kazanmış olacaksınız. Birtakım gönül azabı ile beraber öteye beriye koşma yorgunlukları da size caba. Adam buralarını düşündükçe, değil böyle iki yüz lira, üç yüz bile vereceği geliyor.

MUHTEREM EFENDİ

Dava edenlerin canı yok mu? Mademki hak elimdedir, ben de ederim.

HAMZA

Siz bilirsiniz. Ben sizi dostane uyarıyorum. İster yapın ister yapmayın, orası sizin bileceğiniz şeydir. Fakat yine söylerim, ben sizin yerinizde olsam böyle iki yüz lira için dava kapısı açmam.

MUHTEREM EFENDİ

Hayır efendim, ben iki yüz altın veremem.

HAMZA

Siz bilirsiniz... Na, kendisi de buraya geliyor.

Dokuzuncu Sahne

MUHTEREM EFENDİ, HAMZA, YAVER

YAVER

(*Tebdili kıyafet*) Hamza Ağa, şu Sena Bey'in babası, Muhterem Efendi'yi bana göstersene.

HAMZA

Niçin? Ne yapacaksınız?

YAVER

Kardeşimi boşatmak için dava açacakmış diye işittim de kendisiyle bir görüşmek isterim.

HAMZA

Öyle bir niyeti var mı bilmem, fakat istediğiniz iki yüz altına çok diyor.

YAVER

Ne halt ediyor, bizi kim zannediyor? Ben ona gösteririm. Nerededir, söyle bakayım?

(*Muhterem Efendi, kendisini görmesin diye, titreyerek Hamza'nın arkasına gizlenir.*)

HAMZA

Sena Bey'in babası öyle bildiğiniz adamlardan değildir. Bu ayak patırtılarını yutmaz. Orasını bilmiş olun da...

YAVER

Kim? O herif mi? Hele bir kere elime geçsin, ayak patırtısı mı yoksa gerçek mi anlar. Galiba sen benim kim olduğumu bilmiyorsun. Ben öyle ayak patırtısı falan bilmem, düpedüz öldürürüm. (*Muhterem Efendi'yi görerek*) Şu adam kim?

HAMZA

O değil efendim, o değil.

YAVER

Yoksa akrabasından biri mi?

HAMZA

Hayır, bilakis düşmanıdır.

YAVER

Düşmanı mı?

HAMZA

Evet.

YAVER

Ya! (*Muhterem Efendi'ye*) Bana baksana dayı, sen şu alçak herifin düşmanı mısın?

HAMZA

Evet, evet; bulsa bir avuç kanını içer.

YAVER

(*Muhterem'in omuzuna şiddetle vurarak*) Memnun oldum be! Öyleyse gözümün içine bak. Eğer ben de bugün şu herifin kanını sana içirmezsem erlik bana haram olsun! Korkma, akşama kalmaz canını cehenneme gönderirim.

HAMZA

Yahu neredeyiz? Aydın ovasında mı? Bunun burasına İstanbul derler, öyle kaz boğar gibi kolaycacık adamı öldürtmezler.

YAVER

Ben öcümü alayım da sen artık işin yoksa İstanbul'dur de yat.

HAMZA

Vay, size onu kolaylıkla öldürtürler mi zannediyorsunuz? Bu kadar hısımları var, dostları var, uşakları var... Size tırnağının ucuna bile dokundurtmazlar.

YAVER

İyi ya, iyi ya; işte benim de istediğim bu. (*Bıçağını çekerek*) Gelsin bakalım, isterse yanı sıra bir ordu asker çeksin; o zaman belli olur. Ben öyle ne kalabalık dinlerim, ne ordu. (*Bıçağını iki yanına oynatarak*) Bakalım hısımı, akrabası, uşakları elimden kurtarabilirler mi! Öyle bir köpeği öldürmek benim için mümkün olmasın? (*Dişlerini sıkarak söyler.*) Alimallah deme yemindir, topunu ayağımın altına alıp ezmezsem (*bıyığını tutarak*) şunları tıraş eder, avrat diye gezerim! Görürsün, bugünden tezi yok, ben ona benim gibi adamla eğlenmeyi gösteririm.

(*Gider*.)

Onuncu Sahne

HAMZA, MUHTEREM EFENDİ

HAMZA

İşte efendim, gördünüz ya? Şu iki yüz altın için ne kadar kişinin kanının döküleceğini anladınız ya? Hemen Allah yardımcınız olsun!

MUHTEREM EFENDİ

Hamza Ağa!

HAMZA

Buyur efendim.

MUHTEREM EFENDİ

İki yüz altını vermeye razı oldum.

HAMZA

Ha şöyle! İşte gördünüz mü? İşi tatlıya bağlayıp bitirmekten iyisi yoktur dedim ya.

MUHTEREM EFENDİ

Yanımda o kadar para var. Haydi gidelim, şu herifi bulalım.

HAMZA

Hacet yok, bendenize veriniz. Hem sizi gördü, başkasıdır dedik. Şimdi bunun üzerine gidip parayı sizin vermeniz çirkin bir şey olur. Ondan başka, sizi görürse daha fazla para koparmaya kalkışır. Sonra başınızı belaya uğratırsınız.

MUHTEREM EFENDİ

Evet ama böyle bir ceremeyi kendi elimle nasıl verirmişim onu görmek isterim.

HAMZA

Yoksa bendenize emniyetiniz mi yok?

MUHTEREM EFENDİ

Yok... Lakin...

HAMZA

Durun efendim, bendenize ya namuslu adamdır gözüyle bakmalısınız yahut dolandırıcı. Ben, benim efendimle akraba olacaksınız diye böyle bir hizmette bulunmak istedimdi. Mademki bana emniyetiniz yokmuş, artık ne yaparsanız yapın. Varın gidin, herifi bulun, parayı verin, vermeyin, bir daha ben de bir işinize karışmam.

MUHTEREM EFENDİ

Hayır canım, onun için değil... Na, al sen götür.

HAMZA

Hayır efendim, emniyet edip de nafile bana vermeyiniz; başkasının vasıtasıyla gönderiniz, memnun olurum.

MUHTEREM EFENDİ

Hayır, al diyorum; sen götüreceksin.

HAMZA

Hayır hayır, bana emniyet etmeyiniz diyorum. Kim bilir? Belki paranızı alır kaçarım.

MUHTEREM EFENDİ

Beni günaha sokma, al diyorum sana! Fakat dikkat et, herif başka terslik etmesin. (*Parayı verir.*)

HAMZA

Merak etmeyiniz, ben bilirim yapacağımı.

MUHTEREM EFENDİ

Ben seni evde beklerim.

(*Gider.*)

HAMZA

Peki efendim, ben de oradan doğruca gelir, haberini getiririm.

(*Kendi kendine*) Hele birini becerdik! İş ötekine kaldı... Na, o da geliyor! Bunları buraya birer birer şeytan gönderiyor.

On Birinci Sahne

HAMZA, ZUHURİ EFENDİ

HAMZA

(*Zuhuri Efendi'yi görmemezliğe gelerek telaşla, aklını şaşırmış gibi dört tarafa koşmaya başlar.*) Aman ya Rabbi! Şimdi bunu ne yapmalı? Zavallı adamcağızın mutlaka yüreğine iner.

ZUHURİ EFENDİ

Buna ne oluyor?

HAMZA

(*Görmemezlikle kendi kendine*) Acaba nerededir, şimdi kendisini nerede bulacağım?

ZUHURİ EFENDİ

Ne var? Ne oluyor Hamza?

HAMZA

(*İşitmemezlikle öteye beriye koşarak*) Bu belayı nasıl anlatmalı?

ZUHURİ EFENDİ

(*Hamza'yı tutarak*) Canım, nedir? Nasıl bela?

HAMZA

(*Yine kendi kendine koşmak isteyerek*) Neredesin? Yerin dibine mi geçtin? Gel de başına gelen belayı öğren.

ZUHURİ EFENDİ

Ulan, işte buradayım! Söylesene, ne var?

HAMZA

(*Kendi kendine*) Ara ki bulasın! Zavallı ihtiyar! Nedir bu başına gelenler?

ZUHURİ EFENDİ

(*Hamza'yı tutarak*) He! Ulan, görmüyor musun? Kör mü oldun?

HAMZA

(*Telaşla sık sık nefes alarak*) Aman efendim, sizi araya araya!..

ZUHURİ EFENDİ

Yarım saattir seni çağırıp yatıyorum! Ne var? Ne oldu?

HAMZA

(*Telaşlı*) Sizin...

ZUHURİ EFENDİ

Ee?

HAMZA

Oğlunuz...

ZUHURİ EFENDİ

Peki?

HAMZA

Bir büyük... Kazaya uğradı!

ZUHURİ EFENDİ

Nedir? Nasıl kaza?

HAMZA

Demincek bilmem neden dolayı kendisini azarlamışsınız, pek üzgün bir haldeydi. Galiba işin içine beni de karıştırmışsınız. Belki biraz eğlenir diye teşvik ettim, kalktık birlikte saray içinden doğru dolaşarak Yalı Köşkü'ne[1] indik. Orada yatan Akdeniz kayıklarını seyredip dururken,

1 Yalı Köşkü İstanbul'da Topkapı Sarayı'nın Galata'ya bakan tarafında bir köşktür. Yavuz Sultan Selim tarafından yaptırılmıştır. Padişahlar sefere çıkan donanmayı buradan seyreder, kaptanıderyaları burada kabul ederlerdi. Köşk Abdülaziz devrinde demiryolu inşaatı sırasında yıkılmıştır.

kaptanın biri, Kefalonyalı mıdır, Maltız[1] mıdır bilmem, lakin kılığından anlaşılan adalı olmalı; bizi gemisinin içine davet etti, biz de girdik. Kamarada birtakım meyveler, kahveler, şerbetler ikram ederek bizi bir çeyrek, yirmi dakika kadar alıkoydu.

ZUHURİ EFENDİ

İyi ya, bunda telaş edecek ne var?

HAMZA

Lakin yukarıda biraz gezinme çoğaldı, merak etmeye başladım. Bir de bir aralık kamaradan dışarı çıkayım bakayım ki, ne göreyim? Kumkapı açıklarında durup duruyoruz. Aman! Hemen kaptanın yanına gittim. "Bizi nereye götürüyorsunuz?" der demez beni tuttukları gibi bir sandalın içine koyup, "Haydi git, bu beyin babasına söyle, seninle iki saate kadar beş yüz altın göndermezse oğlunu alıp gideceğiz" diyerek karaya çıkardılar.

ZUHURİ EFENDİ

Ne? Beş yüz altın mı?

HAMZA

Evet efendim, hem de iki saate kadar.

ZUHURİ EFENDİ

Aman ya Rabbi! Bu ne bela? Yerin dibine geçesi adalı! Yüreğime mi indirecek?

HAMZA

Aman efendim, işte ne yaparsanız yapın, bir tanecik oğlunuzu kurtarmaya bakın.

ZUHURİ EFENDİ

Siz de ne halt etmeye geminin içine girdiniz?

HAMZA

Kim bilirdi böyle olacağını?

ZUHURİ EFENDİ

Haydi, çabuk Hamza koş, o kaptan olacak adalı haydude söyle, şimdi oğlumu bıraksın yoksa hükümete haber veririm.

---

1 Malta adasında yaşayan halk veya onların soyundan olan kimse, Maltalı.

HAMZA

Hükümete mi? Tuhaf söylüyorsunuz! Denizin ortasında hükümetin işi ne?

ZUHURİ EFENDİ

O da ne halt etmeye geminin içine girdi?

HAMZA

Ne bilsin? Başına gelecek varmış.

ZUHURİ EFENDİ

Beni dinle Hamza, işte efendine sadakatini gösterecek zaman geldi.

HAMZA

Nasıl efendim?

ZUHURİ EFENDİ

Sen şimdi gider kaptana söylersin, istediği parayı tedarik edip gönderinceye kadar oğlumu bana göndersin de onun yerine rehin olarak seni alıkoysun. Korkma, ben inşallah parayı tedarik eder, seni kurtarırım.

HAMZA

Düşünmeden söylüyorsunuz! Herif deli mi, hiç bal alacak çiçeği bırakır da benim gibi herifi rehin alır mı?

ZUHURİ EFENDİ

Of! O da ne halt etmeye geminin içine girdi?

HAMZA

İşte kaza dedik ya. Fakat vakit geçirecek sıra değil, iki saate kadar müsaadesi olduğunu anlattık.

ZUHURİ EFENDİ

Ne istiyor dedin?

HAMZA

Beş yüz altın.

ZUHURİ EFENDİ

Beş yüz altın! Bu herifte hiç insaf yok mu?

HAMZA

Tamam, adalıda insaf... Ne kadar uzak şey.

ZUHURİ EFENDİ

İyi ya, kolaycacık istediği beş yüz altın ne kadar paradır, onu biliyor mu?

HAMZA

Evet efendim, sağ akçe[1] elli bin kuruş ettiğini pekâlâ biliyor.

ZUHURİ EFENDİ

Bu kadar para, ha dediğinde bulunur mu zannediyor?

HAMZA

Hiç böyle haydutlar orasını düşünürler mi ya?

ZUHURİ EFENDİ

Şu, ne halt etmeye geminin içine girdi?

HAMZA

Hakkınız var, ama oldu. Buna görünmez kaza derler, çare ne? Lakin çabuk olunuz, vakit geçiyor.

ZUHURİ EFENDİ

(*Cebinden bir anahtar çıkarıp*) Na, dolabın anahtarı.

HAMZA

Peki.

ZUHURİ EFENDİ

Gider, açarsın.

HAMZA

Pekâlâ.

ZUHURİ EFENDİ

Sol tarafta bir büyücek anahtar duruyor, sandık odasının anahtarı.

HAMZA

Evet.

ZUHURİ EFENDİ

Onu alır, sandık odasını açarsın; içinde benim birçok eskim vardır. Onları alır, ya bir eskici Yahudi'ye veyahut bitpazarında mezatta satıp, parasıyla gider oğlumu kurtarırsın. Anladın mı?

HAMZA

(*Anahtarı iade ederek*) Efendi, rüya mı görüyorsunuz? Sizin eskileriniz elli kuruş etmez. Ondan başka, böyle bir şey satacak vaktimiz yok.

---

1 Ayarı tam olan para, sağlam para; çürük akçe karşıtı.

ZUHURİ EFENDİ

Of! Ne halt etmeye geminin içine girdi?

HAMZA

Ne halt etmeye! Ne halt etmeye! Şimdi onun sırası mı? Oğlunuzu kaybedeceksiniz. Zavallı beyceğizim! Bu gidişle galiba bir daha ben senin yüzünü göremeyeceğim. Kim bilir belki şu dakikada seni götürüyorlardır. Lakin bende kabahat yok. Ne yapayım? Allah da biliyor ya, ben hizmetimde kusur etmedim. Şayet götürürlerse kabahati babanda bul.

ZUHURİ EFENDİ

Dur Allahı seversen! Gideyim parayı tedarik edeyim.

HAMZA

Aman! Çabuk olun, zira vakit geçiyor.

ZUHURİ EFENDİ

Dört yüz altın değil mi hele?

HAMZA

Hayır, beş yüz altın!

ZUHURİ EFENDİ

Beş yüz altın!

HAMZA

Evet.

ZUHURİ EFENDİ

Şu, ne halt etmeye geminin içine girdi?

HAMZA

Hakkınız var, lakin çabuk olun.

ZUHURİ EFENDİ

Başka gezecek yer yok muydu?

HAMZA

Pek doğru, lakin çabuk olun.

ZUHURİ EFENDİ

Ah, yerin dibine geçesi gemi!

HAMZA

(*Kendi kendine*) Gemi yüreğine demir atmış.

ZUHURİ EFENDİ

Na Hamza, şimdi bana beş yüz altın getirmişlerdi. Hâlâ cebimde duruyor. (*Cebinden kese çıkarıp Hamza'ya uzatarak*) Al da çabuk git, oğlumu kurtar.

HAMZA

(*Almak üzere elini uzatarak*) Peki efendim.

ZUHURİ EFENDİ

(*Keseyi vermeyip elinde tutarak*) Lakin o adalı olacak hain herife söyle, edepsiz haydudun biriymiş!

HAMZA

Evet efendim.

ZUHURİ EFENDİ

Gaddarın biriymiş!

HAMZA

Peki efendim.

ZUHURİ EFENDİ

Adeta imansızın biriymiş!

HAMZA

Peki efendim, bırakın ben orasını yaparım.

ZUHURİ EFENDİ

Benden haksız yere beş yüz lira almak! Bu ne büyük haksızlıktır?

HAMZA

Evet efendim.

ZUHURİ EFENDİ

İnşallah hayrını görmez, haram olsun! Yarın ahrette on parmağım yakasında kalsın, dedi de, e mi?

HAMZA

Peki efendim.

ZUHURİ EFENDİ

Ah bir kere yakası elime geçecek olsa! Ben bilirdim öcümü almanın yolunu! Böyle söyle kendisine, anladın mı?

HAMZA

Evet efendim.

ZUHURİ EFENDİ

(*Keseyi cebine koyduktan sonra arkasını dönüp giderek*) Haydi kuzum, çabuk koş, oğlumu al da gel.

HAMZA

(*Zuhuri Efendi'nin ardı sıra koşarak*) Efendi, yahu, baksanıza!

ZUHURİ EFENDİ

Ne var?

HAMZA

Hani ya para?

ZUHURİ EFENDİ

Vermedim mi sana?

HAMZA

Ne gezer! Yine cebinize koydunuz.

ZUHURİ EFENDİ

Ya ben yüreğimin acısıyla ne yaptığımı biliyor muyum?

HAMZA

Evet, görünüyor.

ZUHURİ EFENDİ

(*Parayı verir.*)

Ah, ne halt etmeye geminin içine girdi! Yerin dibine geçesi gemi! İnşallah giderken yolda batar da verdiğim paranın hayrını görmez!

(*Gider.*)

On İkinci Sahne

HAMZA
(*Yalnız*)

HAMZA

(*Kendi kendine*) Beş yüz lirayı kolaylıkla hazmedemiyor! Lakin ne fayda? Ben kendi öcümü alamadım. Oğlunun yanında bana bu kadar boşboğazlık ettirmeye sebep olsun! Korkma, yanına bırakmam.

On Üçüncü Sahne

HAMZA, SENA BEY, NİMET BEY

SENA BEY

Ee, nasıl yaptın Hamza Ağa?

NİMET BEY

Nasıl, beni şu beladan kurtaracak bir şey yaptın mı?

HAMZA

(*Sena Bey'e*) Alın efendim siz, şu babanızdan aldığım iki yüz altını.

SENA BEY

Ben şimdi sana nasıl teşekkür edeyim, Hamzacığım.

HAMZA

(*Nimet Bey'e*) Sizin için bir şey yapamadım.

NİMET BEY

Desene ki ben kendimi şuradan kaldırıp denize atayım! (*Giderek*) Artık bundan sonra bana yaşamak ne lazım?

HAMZA

Yahu beyefendi, nereye gidiyorsunuz? Azıcık telaş etmeyin, bakayım.

NİMET BEY

Gitmeyeyim de ne yapayım?

HAMZA

Korkma, korkma; seninkini de kopardım, nafile üzülme.

NİMET BEY

(*Boynuna sarılarak*) Ah Hamza, bana yeniden can verdin!

HAMZA

Lakin bir şartla; bendenize izin vereceksiniz pederinize bir oyun oynayacağım, zira deminki boşboğazlıkların acısı burada duruyor.

NİMET BEY

Ne istersen yap.

HAMZA

Sena Bey şahit olsun mu?

NİMET BEY

Olsun.

HAMZA

Öyleyse, alın efendim istediğiniz beş yüz altını.

NİMET BEY

Varayım koşayım, Edacığımı kurtarayım.

Üçüncü Perde

Birinci Sahne

EDA HANIM, ZİBA HANIM, HAMZA, YAVER

YAVER

Evet, kocalarınız beyler, birlikte düşüp kalkmanızı münasip gördüler. Onun için biz de sizi birleştirdik.

ZİBA HANIM

(*Eda'ya*) Doğrusu buna ne kadar memnun olduğumu tarif edemem. Beylerin birbirleriyle nasıl seviştiklerini bilirsiniz, inşallah biz de onlar gibi iyi geçiniriz.

EDA HANIM

İltifatınıza teşekkür ederim. Benim gibi esirci evinden kurtulmuşa bundan büyük nimet olmaz. İnşallah bu dostluğunuza karşılık benden de dostluk göreceğinize şüpheniz olmasın; zira bana ne yaparlarsa karşılığını yapmak âdetimdir.

HAMZA

Ya seni seven olursa, karşılığını yapar mısın?

EDA HANIM

O başka. Aşk bahsi biraz incedir. O hususta ağırca davranmak lazım gelir.

HAMZA

Peki ama benim beyim hakkında ağırca davranmadınız zannederim? Doğrusu da böyle olmak lazım gelir ya!

Özellikle, size ettiği şu hizmete karşılık kendisini son derece sevmeye mecbursunuz.

EDA HANIM

Doğrusunu ister misiniz? Ben talihime güvenemem. Onun için bu ettiği iyilik daha bana tamamıyla emniyet vermez. Görünüşte memnunum, çünkü tabiatım şendir, lakin pek çok kere gülerken ağlarım. Eğer Nimet Bey, beni satın aldığı gibi gönlümü de aldım zannederse yanılır. Bunun için daha başka fedakârlık lazımdır. İstediği gibi bana sahip olmak için Allah'ın emriyle hareket etmesi icap eder.

HAMZA

Korkmayınız, onun da fikri bu. Eğer böyle olmasaydı hiç ben bu işe karışır mıydım?

EDA HANIM

Mademki böyle olduğuna söz veriyorsunuz, ben de inanmak isterim. Lakin babası tarafından güçlük çıkarılacağını pekâlâ biliyorum.

HAMZA

Korkmayınız, ona da bir çare bulunur.

ZİBA HANIM

Bu hal benim de başımda. Talihsizlikten yana hiç farkımız yok.

EDA HANIM

Hakkınız var, ama hiç olmazsa siz ananızı babanızı biliyorsunuz. Onlar meydana çıkınca korkacak bir şeyiniz kalmaz. Lakin ben ne yaparım? Benim hiç kimsem yok. Nimet Bey'in babası, oğluna zengin bir şehir kızı almak fikrindeymiş, artık hiç odalığına[1] nikâh kıydırır mı?

ZİBA HANIM

Öyle ama hiç olmazsa Nimet Bey'e daha kimi almak istedikleri belli değil. Halbuki bizim bey nişanlanmış, söz kesilmiş!

EDA HANIM

Bir adam sevdiğinin muhabbetinden korkmamalıdır, çünkü o muhabbeti kaybetmemek elinde gibidir. Lakin

---

1 Eskiden bir erkeğin nikâhsız olarak aldığı kadın, cariye.

babalık yetkisi araya girerse ona karşı gelecek bir şey yoktur.

ZİBA HANIM

İlahi ya Rabbi! Birbirini sadıkane sevenler, niçin böyle her vakit sıkıntı çekerler? Sevmek tatlı şey ama birbirine bağlanmak isteyen iki gönlün arasına birtakım engeller girmese!

HAMZA

Amma yanlış itikat! Gailesiz muhabbette ne lezzet vardır? Adamın içini sıkar. Birçok hale girmeyen adam, ömrünün lezzetini duymaz. Ara sıra evdeki pazar çarşıya uymamalıdır ki düşüncede ve yahut muhabbette hırs ve hararet artsın. Böyle güçlükle elde edilen şeyde lezzet elbette daha fazla olur.

EDA HANIM

Aman Hamza Ağa, benim için şu cimri heriften beş yüz altını nasıl aldın? Anlatsana. Bilirsin ki bana böyle ilginç şeyler anlatanların zahmeti boşa gitmez; daima kahkaha ile memnuniyet göstererek karşılık veririm.

HAMZA

İşte Yaver size anlatsın. Ben şimdi birinden intikam almayı düşünüyorum, zihnim meşgul.

YAVER

Böyle, intikam alacağım diye, insanların canını yakmayı düşünmekte mana yoktur.

HAMZA

Bu bir illettir kuzum. Böyle şeyler için her türlü belayı gözüme alırım. Elimde değil, ne yapayım!

YAVER

Sana demincek de söyledim ya, beni dinlersen bu fikrinden vazgeç, iyi edersin.

HAMZA

Evet ama ben yalnız kendimi dinlerim.

YAVER

İyi ya, bu eğlenecek bir şey değil.

HAMZA

İyi ya, senin ne vazifen?

YAVER

Benim söyleyişim senin için, zorla kendine süpürge sopası davet ediyorsun.

HAMZA

Bu işte süpürge sopası varsa ben yiyeceğim, şu sana ne oluyor?

YAVER

Gerçi öyle! Mademki canın istiyor, afiyet olsun. Allah sırtına kuvvet versin.

HAMZA

Böyle şeyler benim gözümü korkutmaz. Öyle senin gibi her şeyin ardını önünü fazla hesaplamak isteyip de hiçbir şeyi başa çıkaramayanları, elimden gelse dünyadan kaldırırdım.

EDA HANIM

Artık biz gidelim. Lakin bu işlerimizi böyle yüzüstü bırakmak olmaz, yardımına muhtacız.

HAMZA

Peki efendim, ben de şimdi gelir, sizi yine görürüm. İşte ihtiyar da geliyor.

(*Giderler. Kendi kendine*) Gel bakalım, şaşkın ihtiyar! Sana birtakım sırlarımı kendi ağzımla itiraf etmeme sebep olmayı göstereyim.

İkinci Sahne

HAMZA, ZUHURİ EFENDİ

ZUHURİ EFENDİ

Nasıl oldu oğlumun işi? Ne yaptın?

HAMZA

Oğlunuz yakayı kurtardı ama şimdi sizin başınızda bir bela var. Bir ayak evvel eve kapağı atmanın kolayına bakınız; zira iş fena!

ZUHURİ EFENDİ

Ne oluyor? Ne var?

HAMZA

Sizi öldürmek için şu saatte her tarafta fırıl fırıl arıyorlar.

ZUHURİ EFENDİ

Beni mi?

HAMZA

Evet.

ZUHURİ EFENDİ

Kim arıyor?

HAMZA

Sena Bey'in aldığı kızın erkek kardeşi. Çünkü kız kardeşinin yerine kızınızı alacaklarını işitmiş. Kendisine de her nasılsa, kız kardeşini boşatmaya hepsinden fazla siz çabalıyormuşsunuz, demişler. Onun için açıktan açığa sizi öldüreceğini söyleyip geziyor. Kendi gibi ipten kazıktan kurtulmuş ne kadar dostu varsa hepsi bir olmuşlar, sizi arıyorlar. Hatta demincek birkaçına rast geldim. Sizinle ilgisini bildikleri adamları sorguya çekip duruyorlardı. Şuradan bir sağ salim eve kapağı atabilseniz, artık hiçbir tarafa adımınızı atmak lazım değil, zira dört taraftan fena sarmışlar.

ZUHURİ EFENDİ

Aman Hamza! Öyleyse ben ne yapayım şimdi?

HAMZA

Vallahi bilmem efendim, iş fena! Şaşırdım kaldım; her bir tarafım zıngır zıngır titriyor. Hem de... Aman, durun! (*İleri doğru gidip gözüne birisi ilişmiş gibi etrafına bakınır.*)

ZUHURİ EFENDİ

(*Telaşla yavaşça*) Kimdir o?

HAMZA

(*Geri gelerek*) Hayır hayır, bir şey değilmiş.

ZUHURİ EFENDİ

Ee, şimdi bu beladan yakayı kurtarmanın yolu?

HAMZA

Vallahi efendim, bir yol düşünüyorum ama sonra hissederlerse ikimizin de içine oynadığımız gündür.

ZUHURİ EFENDİ

Kuzum Hamza, bana olan sadakatini işte şimdi göster. Beni bu belanın içinde bırakma!

HAMZA

Hiç elimden gelen hizmeti esirger miyim? Ama ne bileyim. Bilirsiniz ki ben sizin uğrunuzda canımı feda ederim, lakin bela zorlu.

ZUHURİ EFENDİ

Aman! Umduğundan fazla mükâfatlandırırım! Allah canımı alsın yalan söylüyorsam! İşte şu arkamdaki sakoyu,[1] biraz daha eskiteyim, alimallah sana veririm.

HAMZA

Durun efendim, aklıma bir yol geliyor. Şimdi siz şu çuvalın içine girersiniz, ben... (*Birisini görmüş gibi etrafına bakınır*.)

ZUHURİ EFENDİ

(*Bakınarak*) Ha? Birisi mi?

HAMZA

Hayır hayır, kimse yok... Şu çuvalın içine girersiniz, hiçbir tarafa kımıldamaz, ölü gibi içinde oturursunuz. Ben çuvalı sırtıma alır, güya içinde benim ufak tefeğim varmış gibi, sizi öldürmek isteyenlerin önünden geçirerek eve götürürüm. Bir kere eve kapağı atsak artık korkmam. Ondan sonra hükümete haber verir, heriflerin hakkından geliriz.

ZUHURİ EFENDİ

Hah! İşte bu yol pek âlâ!

HAMZA

Elbette! Bundan başka yol yok gibidir.
(*Kendi kendine*) Dur, şimdi senin hakkından gelirim.

ZUHURİ EFENDİ

Ne dedin?

HAMZA

Heriflerin hakkından geliriz diyorum. Şimdi siz girin bakayım. Lakin dikkat edin, aman! Hiç kımıldanmamalı-

---

1 Elbise üstüne giyilen, kısa ve bolca bir paltoyu andıran üstlük.

sınız. Sakın başınızı dışarı çıkarmayınız, sonra yakayı ele verirsek ikimizin de hokkanın altına gittiğimiz gündür, ha!

ZUHURİ EFENDİ

Korkma, nefes bile almam.

(*Çuvala girer.*)

HAMZA

Aman aman, saklanınız! Na, heriflerin biri...

(*Tosun*[1] *ağzı taklit ederek*)

Ne demek! Zuhuri Efendi gibi herifi, bir bıçakta çıkarmamak! Hele nerede olduğunu bir kere göstersinler...

(*Kendi sesiyle*) Aman, aman kımıldanmayın!

(*Taklit*) Alimallah deme yemindir, ben bilirdim ne yapacağımı! Elbette ben seni ele geçiririm, yerin dibine girsen yine bulur çıkarırım.

(*Kendi sesiyle*) Amanın! Kendinizi kollayın!

(*Taklit*) Ey! Bana bak! Vallahi!

— Ne istersiniz efendim?

— Sana bir beyaz mecidiye[2] veririm, şu Zuhuri dedikleri köpek nerede bulunur, bana söyle.

— Siz Zuhuri Efendi'yi mi arıyorsunuz?

— İşte onu dedik ya.

— Ne yapacaksınız?

— Ne mi yapacağım?

— Evet.

— Şu sopa ile kemiklerini kırıp, canını cehenneme göndereceğim.

— Efendim, yanlışınız olmalı zira o öyle dayak yiyecek adam değildir; onun gibi adamlara bu muamele edilmez.

— Kim? Şu alçak, yüzsüz, namussuz herif mi?

— Affedersiniz, Zuhuri Efendi ne alçaktır, ne yüzsüzdür, ne namussuzdur; sözünüzü bilerek söyleyin.

---

1 Sağlam yapılı, haşarı, kabadayı delikanlı anlamında.

2 Osmanlı Padişahı Abdülmecid'in tahta çıkışının altıncı yılı dolayısıyla 1844'te onun adına basılan altın ve gümüş paraların genel adıdır. Gümüş mecidiyeler halk arasında "beyaz mecidiye, sim mecidiye" olarak anılmıştır.

— Ne dedin? Sen kim oluyorsun bakalım?

— Ben kim olursam olayım. Öyle haysiyetli adamlara hakaret eden işte benden böyle cevap alır.

— Vay! O senin tanıdığın mı?

— Evet, ne demek istersin?

— Ya! Öyleyse (*Çuvala sopa ile birkaç defa vurarak*) al bakalım onun yerine!

— (*Bağırarak*) Ay, ay, ay, ay! Yavaş! Aklını mı bozdun?

— Haydi, git de aldığını benim tarafımdan ona hediye et! Allaha ısmarladık.

— Hay yerin dibine geçesi, eli kırılası köpek!

ZUHURİ EFENDİ

(*Başını çuvaldan dışarı çıkararak*) Aman! Aman! Ölüyordum! Nefesim kesildi!

HAMZA

Kör olasıca herif, az daha belimi kırıyordu! Omuzlarım bütün bere içinde.

ZUHURİ EFENDİ

Sen ne söylüyorsun? Herif beni dövdü, kemiklerimi kırıyordu.

HAMZA

Nasıl sizin kemikleriniz? Herif beni dövdü.

ZUHURİ EFENDİ

Ulan, hâlâ acısını duyuyorum.

HAMZA

Ne gezer, dayağı ben yedim ama besbelli bana vurduğu sopanın ucu size dokunmuş.

ZUHURİ EFENDİ

Sen de biraz öteye çekileydin. Benim yanıma sokulacak ne vardı?

HAMZA

(*Zuhuri'nin başını çuvalın içine iterek*) Aman, bir tanesi daha geliyor!

(*Diğeri gibi taklit ederek*)

—Bu kadar arayayım da şu Zuhuri dedikleri köpeği ele geçiremeyeyim!

(*Aman sezmesin!*) Bana bak kafadar! Zuhuri Efendi nerededir, bilir misin?
— Hayır efendim, nerede olduğunu bilmiyorum.
— Doğru söyle, eğer bilirsen saklama. Kendisine çok bir şey yapacak değilim, yalnız beş on süpürge sopası vurduktan sonra şu kamayı karnına sokacağım, o kadar.
— İnan olsun ki bilmiyorum efendim. Bilsem söylerdim.
— Şu çuvalın içinde ne var? Bir şey kımıldanıyor gibi geliyor bana.
— Bir şey yok.
— Yok, yok, mutlaka bir şey olmalı.
— Hayır efendim, öyle kımıldanacak hiçbir şey yok.
— Şeytan bana ne diyor bilir misin? Git de şu çuvala bir kama sapla diyor.
— Öyle şey mi olur, çuvalımı mı deleceksiniz?
— Öyleyse göster, bakalım içinde ne var; merak ettim.
— Ah, olur ya.
— Nasıl, olur ya!
— Öyle ya, ne hakla çuvalımı yoklamak istiyorsun?
— Ne hakla mı? İşte istiyorum vesselam.
— İstiyorum mu? İşte ben de göstermiyorum vesselam.
— Ne halt eder!
— Evet, içinde bana ait birtakım hırdavat var. Sana ne? Anamın örekesi var, babamın eski katırları[1] var. Görüp ne yapacaksın?
— Göreceğim diyorum sana!
— Hayır, göremeyeceksin.
— Göremeyecek miyim?
— Hayır.
— Ama şu sopayı sırtında paralarım!
— Zahir korkacağım, öyle mi?
— Ya, al öyleyse!
(*Çuvalı döver. Kendisi dayak yiyormuş gibi bağırır.*)
— Ay, ay! Aman, ay! Çıldırdın mı? Ay, ay! Aman!

---

1 Kaba bir ayakkabı çeşidi, katır kundura, katır yemeni.

— Aldın mı şimdi payını? Allaha ısmarladık.

— Allah belanı versin! Elin kırılsın! Yerin dibine geç!

ZUHURİ EFENDİ

(*Başını çıkararak*) Aman!.. Öldüm!..

HAMZA

Aman!.. Kemiklerim!..

ZUHURİ EFENDİ

Canım, bu herifler niçin çuvala vuruyor? Orasını anlayamıyorum.

HAMZA

(*Yine Zuhuri'nin başını çuvalın içine iterek*) Sus, aman! İşte bu sefer birkaç tanesi birden geliyor.

(*Birkaç kişinin sesini taklit ederek*)

— Haydin bakalım. Elbette elimize geçirmeliyiz.

— Hayhay. Ne demek oluyor. Bize böyle oyun oynamak istesin. Ararız.

— Hayhay! İstanbul kazan biz kepçe. Her yeri elek elek ararız. Şuradan gitsek.

— Hayır hayır, sağa sapalım.

— Soldan daha kestirmedir.

— Evet, sağa.

— Hayır, sola sap.

— Yok yok.

— Evet.

— (*Zuhuriye yavaşça*) Aman, kımıldanma!

(*Taklit*)

— Na arkadaşlar, işte uşağı.

— Vay! Uşağı bu mu? Beri gel bakalım, çabuk bize söyle, efendin olacak herif nerede?

— Benden ne istersiniz?

— Söyle diyorum, nerede?

— Ha bakalım? Söylemezse dövmelidir.

— Hayhay, belini kırarız.

— Elbette.

— Ben ne bileyim, a efendim?

(*Zuhuri başını çuvaldan çıkarıp hayretle seyreder.*)

— Eğer şimdi bize efendin olacak herifin nerede olduğunu haber vermezsen kemiklerini kırarız, bilmiş ol.

— Ne yaparsanız yapınız, ben efendimi ele veremem.

— Ama sonra seni öldürürüz.

— İstediğinizi yapın.

— Kaşınıyorsun galiba?

— Dedim ya, ben efendimi ele vermem.

— Ya, öyle mi? Al öyleyse.

— (*Vurmak isterken Zuhuri'nin kendini seyrettiğini görünce*) Vay! (*Deyip durakalır*)

ZUHURİ EFENDİ

(*Çuvaldan çıkar, Hamza firar eder.*) Seni gidi çapkın! Seni gidi hain! Seni gidi utanmaz köpek! Sen, beni böylelikle öldürmek istiyorsun ha?

Üçüncü Sahne

EDA HANIM, ZUHURİ EFENDİ

EDA HANIM

(*Zuhuri Efendi'yi görmeksizin kendi kendine gülerek*) Hah hah hay! Aman, biraz hava alayım.

ZUHURİ EFENDİ

(*Eda'yı görmeksizin kendi kendine*) Dur bak, senin hakkından nasıl gelirim. Seni gidi alçak, edepsiz, seni!

EDA HANIM

(*Yine görmeksizin gülerek*) Hah hah hay! Aklıma geldikçe güleceğim geliyor. Vah zavallı ihtiyar! Kurt kocayınca köpeklerin maskarası olur derler, doğruymuş!

ZUHURİ EFENDİ

Affedersiniz, hanım kızım! Böyle adamın bıyığına gülmezler.[1] Ayıp derler bir şey vardır.

EDA HANIM

Ne buyurdunuz? Bana mı söylüyorsunuz?

---

1 Yüzüne karşı alay etmek, eğlenmek.

ZUHURİ EFENDİ

Evet, size söylüyorum. Öyle herkesin yüzüne karşı eğlenmek ayıptır.

EDA HANIM

Kimin yüzüne karşı? Anlayamıyorum.

ZUHURİ EFENDİ

İşte benim.

EDA HANIM

Sizin mi?

ZUHURİ EFENDİ

Evet.

EDA HANIM

Tuhaf şey! Ben sizinle mi eğleniyorum, ayol?

ZUHURİ EFENDİ

Ya, burada benden başka kim var?

EDA HANIM

Birisine bir oyun etmişler de şimdi anlattılar, ben ona gülüyorum. İşin içinde ben bulunduğum için mi bilmem, nedense pek hoşuma gitti. Birisi babasından para koparmak için bir tuhaf hile etmiş de...

ZUHURİ EFENDİ

Babasından para koparmak için mi?

EDA HANIM

Evet, isterseniz size anlatayım. Ben böyle şeyleri anlatmayı pek severim.

ZUHURİ EFENDİ

Zahmet olmazsa, buyurun bakalım.

EDA HANIM

Niçin zahmet olsun? Hem ondan başka, bu öyle bir şey ki yarın öbür gün mutlaka İstanbul'da duymadık kimse kalmaz; bari siz de işitmiş olunuz. Ben her nasılsa küçükken Çerkeslerin eline düşmüşüm. Beni esir diye satmışlar. Döne dolaşa Esirci Emine Molla'nın eline geçmişim. Bir gün bir genç bey, esircinin evine gelip beni görmüş; nasılsa sevmiş. Lakin öyle sözle ele geçirilen kızlar gibi idarem elimde değil ki yalnız gönlümü yapmakla muradına ersin. Basbayağı parayı verip beni satın almaktan başka çare olmadığını gör-

müş. Görmüş ama kendisinde bir para yok. Çünkü İstanbul'da ne kadar genç bey varsa, başlı başına bir maaş sahibi oluncaya kadar, paradan yana daima babaları kendilerine sıkıntı çektirirler. İşte bu da öyle, ayıp değil ya. Lakin fenası, babası son derece cimri bir adammış. Oğluna öyle para ile kul cinsi[1] almak şöyle dursun, zengin olmayan, ucuzca bir şehir kızı bile almak istemezmiş. Dur bakayım, ismi aklıma gelir mi? Hay Allah cezasını versin! Dilimin ucunda ama söyleyemiyorum... Canım, İstanbul'da ondan daha cimri hiç başka adam yokmuş. Hatırınıza gelmedi mi?

ZUHURİ EFENDİ

Hayır.

EDA HANIM

Bir tuhaf isim. Sudur... Kudur... Zuhur... Zuhuri! Evet, Zuhuri Efendi. Ta kendisi. Kendi gibi ters bir isim. Her neyse, biz yine sözümüze gelelim. Ne diyordum? Ha, evet, işte bu sabah bana bir müşteri çıkmış; Mısır'a götürmek için satın almak istemiş. Lakin Emine Molla, beni seven beye "başkasına satmam" diye söz vermişmiş. Onun için çarçabuk kendisine haber göndermiş. Bey bu haberi işitince etekleri tutuşmuş. Bereket versin ki Hamza isminde gayet zeki, şeytan gibi bir uşağı var. Yoksa beni almak değil, büsbütün kaybedecekti.

ZUHURİ EFENDİ

(*Kendi kendine*) Yerin dibine geçesi alçak!

EDA HANIM

Aman bakın, ne tuhaf hile bulmuş. Hah hah hay! Hatırıma geldikçe gülmekten çatlıyorum. Hah hah hay! Bu uşak gider, şaşkın ihtiyara... Hah hah hay! Oğlunuzla beraber bu sabah Yalı Köşkü'ne doğru gidip, deniz kıyısında gezerken... Hah hah hay! Akdeniz kayıklarından birinin kaptanı, bizi kayığına davet etti. Biz de girdik. Kamarada meyve falan ikram ederek şuradan buradan konuşmaktayken, meğerse kayığa yol vermişlermiş, bir de bakalım

1 Osmanlı döneminde cariyelikten yetişen kadın.

ki Kumkapı açıklarında durup duruyoruz. Aman demeye kalmadı, kaptan beni bir sandala koyup "Haydi, git bu beyin babasına söyle, eğer iki saate kadar beş yüz altın göndermezse oğlunu götüreceğiz" diyerek karaya çıkardı, der. Hah hah hah! Biçare ihtiyar, bu haberi işitince ne yapacağını şaşırıp kalır. Çünkü oğlunu ne kadar severse parayı da o kadar seviyor. Serden mi geçsin, yardan mı? Hah hah hah! Kendisinden beş yüz altın istemek, kafasına beş yüz kurşun sıkmak gibi. Bu kadar parayı sandığından çıkarıp vermeye eli varmaz. Oğlunu kurtarmak için artık bin türlü saçmalık düşünmeye başlar... Hah hah hah! Mesela, denizin orta yerine zaptiye göndermeye kalkışır. Bakar ki bu olacak şey değil, uşağına "Ben, bu parayı tedarik edinceye kadar oğlumun yerine sen rehin kal, sonra ben seni kurtarırım" diye teklif eder... Hah hah hah! Uşak bunun sakalına güler. Görür ki bu da olmadı! Tutar, uşağa hepsi otuz kuruş etmez dört beş tane eski pantolon, yelek gibi şeyler vererek "Haydi, bunları sat da parasıyla oğlumu kurtar" der. Hah hah hah! Hâsılı böyle birtakım olmaz şeyler teklif ederse de para etmediğini anlar; artık ağzını açıp kaptana sövüp saymaya başlar. Tuhafı o değil, bu bulduğu yolların hiçbirinin para etmeyeceğini uşak kendisine anlattıkça hiddetinden nakarat gibi her sözün arasında "Ne halt etmeye geminin içine girdi!" dermiş... Hah hah hah! Biçare adam, birçok yutkunup yüzünü ekşittikten ve birçok içini çekerek kaptana bir hayli sövüp saydıktan sonra nihayet beş yüz altını... Lakin siz gülmüyorsunuz. Nasıl buldunuz, tuhaf değil mi?

ZUHURİ EFENDİ

Benim bulduğum, o bey her kimse edepsiz çapkının biriymiş. Elbette babasına oynadığı oyunun cezasını görür. O halayık da terbiyesiz şıllığın biriymiş ki Zuhuri Efendi gibi haysiyetli bir adamı diline dolamış, anlatıp geziyor. Elbette Zuhuri Efendi, kendisine böyle insanların çocuklarını baştan çıkarmayı öğretir. Hele uşak, bugünden tezi yok prangaya vurulur. Allaha ısmarladık.

(*Gider.*)

Dördüncü Sahne

EDA HANIM, YAVER

YAVER

Siz niçin dışarı çıktınız, şimdi konuştuğunuz adam kimdi, biliyor musunuz? Sizin beyin babasıydı.

EDA HANIM

Doğru mu? Aklıma da geldiydi. Bilmeyerek kendi fıkrasını kendisine anlattım.

YAVER

Nasıl kendi fıkrasını?

EDA HANIM

Evet, aklıma geldikçe kendimi tutamayıp gülüyordum. Kendisine gülüyorum zannetti. Gerçi kendisine ama o olduğunu ne bileyim. Ben de dayanamadım, söyledim. Ne yapalım? Kıyamet kopmadı ya. Aslında bizim işimiz en başından bozuk; bu boşboğazlıkla ne daha iyi olur ne daha fena.

YAVER

Tamam! İnsan ağzındaki dili zapt edemez mi?

EDA HANIM

Ne zararı var, zaten başkasından işitip öğrenecek değil miydi?

Beşinci Sahne

EDA HANIM, YAVER,
MUHTEREM EFENDİ (*Sahnenin arkasında*)

MUHTEREM EFENDİ

(*İçeriden sesi gelir.*) Yaver! Yaver!

YAVER

(*Eda'ya*) Aman, bizimki geliyor! Çabuk, eve giriniz.

(*Eda gider.*)

Altıncı Sahne

YAVER, MUHTEREM EFENDİ

MUHTEREM EFENDİ

Ulan, siz, Hamza ile oğlum birlikte beni soymak için ittifak mı yaptınız?

YAVER

Haşa efendim, eğer Hamza öyle bir şey yapmışsa ben ne karışırım? Bana dokunur yeri ne?

MUHTEREM EFENDİ

Görürüz köpek, görürüz. Ben size dolandırıcılığı gösteririm.

Yedinci Sahne

MUHTEREM EFENDİ, YAVER, ZUHURİ EFENDİ

ZUHURİ EFENDİ

Ah birader, başıma gelenleri sorma!

MUHTEREM EFENDİ

Ya benim başıma gelenleri de siz sormayın!

ZUHURİ EFENDİ

Hamza olacak köpek, beni beş yüz altın dolandırdı.

MUHTEREM EFENDİ

İşte o Hamza olacak köpek, beni de iki yüz altın dolandırdı.

ZUHURİ EFENDİ

Yalnız beş yüz altın dolandırsa yüreğim... Yanar, tutuşur ya... Neyse. Lakin fazla olarak bir şey yaptı ki söylemeye utanırım.

MUHTEREM EFENDİ

Bana oynadığı oyunu hiçbir vakit yanına bırakacak değilim.

ZUHURİ EFENDİ

Ben de istediğim gibi öcümü almazsam bana da adam demesinler!

YAVER

(*Kendi kendine*) Allah vere de işin içine ben girmeyeyim!

ZUHURİ EFENDİ

Daha fenası var. Bir adama bela geldiği vakit yalnız gelmiyor. Ben bugün kızım gelecek diye sevinip bekliyordum. Halbuki onlar Mısır'dan çıkalı tam üç ay olmuş. Şimdi bizim ortağın bir mektubunu aldım; yazışına bakılırsa bunlar, hani ya geçende İskenderiye vapuru kazaya uğramadı mı? İşte o vapura binmiş olacaklar.

MUHTEREM EFENDİ

Siz de a gözüm, niçin birlikte alıp getirmediniz? Bırakmakta ne mana vardı?

ZUHURİ EFENDİ

O vakit öyle lazım geldi. Çünkü bazı sebeplerden dolayı Mısır'da evlendiğimi saklı tuttum.

Sekizinci Sahne

ZUHURİ EFENDİ, MUHTEREM EFENDİ,
YAVER, HALİME

ZUHURİ EFENDİ

Aman, bizim sütnine mi o? Hayhay, ta kendisi! Neredesiniz? Aklım başımda yok, çabuk söyle!

HALİME

(*Zuhuri'nin eteğini öperek*) Ah Nihali Efendi, bizi böyle...

ZUHURİ EFENDİ

Benim adım Zuhuri'dir. Artık bir daha Nihali Efendi deme. Mısır'da öyle ismimi değiştirmek lazım gelmişti.

HALİME

İlahi, yerin dibine geçsin o isim değiştirmek! Biz Nihali Efendi bulacağız diye neler çekmedik!

ZUHURİ EFENDİ

Kızımla ninesi nerede?

HALİME

Uzak değil, şuracıkta ama önce, üç aydır çektiğimiz sıkıntı içinde kendisini kocaya verdiğim için affınızı isterim.

ZUHURİ EFENDİ

Ne? Kızım kocaya mı vardı?

HALİME

Evet efendim.

ZUHURİ EFENDİ

Ee, kime verdiniz?

HALİME

Muhterem Efendi isminde, tüccardan bir adamın oğlu Nimet Bey'e.

ZUHURİ EFENDİ

Aman!

MUHTEREM EFENDİ

Bu ne tuhaf tesadüf!

ZUHURİ EFENDİ

Haydi çabuk, bizi yanına götür.

HALİME

İşte efendim, bu evde oturuyoruz; buyurun.

ZUHURİ EFENDİ

Düş önüme. Muhterem Efendi, gelin ardım sıra bakalım. (*Giderler.*)

YAVER

(*Kendi kendine*) Bu ne tuhaf şey! Rüya gibi.

Dokuzuncu Sahne

YAVER, HAMZA

HAMZA

Bizimkilerden ne haber Yaver?

YAVER

Sana verecek iki havadisim var:Birincisi, bizim Sena Bey'in işi yoluna girdi. Ziba Hanım, Zuhuri Efendi'nin kızı çıktı. Babalarının tedbiri Allah'ın takdirine uygunmuş. İkincisi, bizim ihtiyarların ikisi de sana fena halde diş biliyorlar. Hele seninki küplere binmiş.

HAMZA

Öyleyse zararı yok. Korkma, hiçbiri diş geçiremez. Umurunda bile olmasın.

YAVER

Aklını başına al. Güvendiğin beyler, yarın babalarıyla uzlaşırlar, sonra açıkta kalırsın, kabak başında patlar.

HAMZA

Sen telaş etme. Ona da bir çare bulurum. Görürsün. Hem de...

YAVER

Na, geliyorlar. Kaç, gözlerine görünme.

(*Hamza gider.*)

Onuncu Sahne

YAVER, ZUHURİ EFENDİ, MUHTEREM EFENDİ, ZİBA HANIM

ZUHURİ EFENDİ

Haydi kızım, eve gidelim. Ah, valideni de dünya gözüyle bir kerecik görmüş olaydım, o kadar üzülmezdim.

MUHTEREM EFENDİ

İşte, oğlum da geliyor.

On Birinci Sahne

ZUHURİ EFENDİ, MUHTEREM EFENDİ, ZİBA HANIM, YAVER, SENA BEY, EDA HANIM, HALİME

MUHTEREM EFENDİ

Gel oğlum, gel. Kısmetin ayağına dolaşmış da haberimiz yok. Mısır'dan...

SENA BEY

Hayır efendim. Zaten benim evlendiğimi öğrendiniz, artık ne yapsanız nafile. Ben kısmetimi buldum. Beyhude, kararınız gerçekleşmeyecek.

MUHTEREM EFENDİ

İşte a gözüm, ben de...

SENA BEY

Evet efendim, babamsınız, itaat boynumun borcudur, lakin bu konuda haksızlık ediyorsunuz.

MUHTEREM EFENDİ

Canım, bilmiyorsun...

SENA BEY

Hayır efendim, ben hepsini biliyorum.

MUHTEREM EFENDİ

A kuzum, işte Zuhuri Efendi'nin kızı...

SENA BEY

Zuhuri Efendi'nin kızı değil, sultan olsa nafile.

ZUHURİ EFENDİ

Canım, benim kızım...

SENA BEY

Hayır efendim, belki kabalıktır, lakin af buyurursunuz. Ben size damat olamayacağım.

YAVER

Beyefendi, dinleyiniz bir kere...

SENA BEY

Hayır, dinlemeyeceğim; sen karışma.

MUHTEREM EFENDİ

Canım, işte senin karın...

SENA BEY

Hayır efendim, ne yapsanız nafile. Ölürüm ben Ziba'mdan ayrılmam.

(*Ziba'nın yanına gider.*) Evet, işte benim aklım, fikrim, hayatım bunun elindedir. Beyhude bana başka karı alacağım diye kendinizi üzmeyin.

MUHTEREM EFENDİ

İşte iyi ya, a sersem, biz de sana bunu veriyoruz. Ne söz anlamaz olmuş be!

ZİBA HANIM

Evet, işte kayıp olan babamı buldum. Artık keder edecek bir güçlüğümüz kalmadı.

ZUHURİ EFENDİ

Haydin, bizim eve gidelim de orada rahat rahat konuşuruz.

ZİBA HANIM

(*Eda'yı göstererek*) Lakin efendibaba, ben bu hanımdan ayrılmak istemem. Kendisini benim gibi tanımış olsanız siz de evlat gibi seversiniz.

ZUHURİ EFENDİ

Maşallah, yüzüme karşı bana hakaret eden, kardeşinin dostunu evime mi almak istiyorsun?

EDA HANIM

Efendim, affınızı rica ederim. Eğer siz olduğunuzu bilmiş olaydım öyle kabalık eder miydim?

ZİBA HANIM

Efendibaba, kardeşimin hanıma olan muhabbeti, Allah bilir ki namusuna leke süren muhabbetlerden değildir. Irzına kavi olduğuna ben kefilim.

ZUHURİ EFENDİ

Tamam! Zahir şimdi oğluma kalkıp da bu hanımefendi gibi adı, sanı, namusu belli olmayan bir karı alacağım, öyle mi? Yağma yok.

On İkinci Sahne

MUHTEREM EFENDİ, ZUHURİ EFENDİ,
ZİBA HANIM, EDA HANIM, SENA BEY, YAVER,
HALİME, NİMET BEY

NİMET BEY

Efendim, isteğiniz bana alacağınız kızın şehirli olması ise işte Eda bu şehirli ve anası babası belliymiş. Haberini aldım, lakin kim olduğunu kimse bilmiyor. Kendisini dört yaşındayken çalmışlar, onun için kendisi de hatırlayamıyor. Fakat o zaman kolunda bir bilezik varmış, işte, elime geçti. Belki bununla bulabilirsek...

MUHTEREM EFENDİ

Aman bakayım? İşte ben dört yaşında bir kızımı kaybettim, bu bilezik de kolundaydı.

ZUHURİ EFENDİ

Aman! Bu da sizin kızınız mı?

MUHTEREM EFENDİ

Aman! Bakayım? Ta kendisi! Ta kendisi! Ah evladım! (*Eda'ya sarılır.*)

ZİBA HANIM

Aman ya Rabbi! Bu ne tesadüf!

On Üçüncü Sahne

MUHTEREM EFENDİ, ZUHURİ EFENDİ, SENA BEY, NİMET BEY, ZİBA HANIM, HALİME, ZİVER

ZİVER

Aman efendim, sizin adamlardan birinin başına büyük bir kaza geldi!

ZUHURİ EFENDİ

Kimdir? Nasıl kaza?

ZİVER

Hamza Ağa'ya.

ZUHURİ EFENDİ

Hamza mı? Yerin dibine geçsin, çapkın! Zaten ben onu prangaya vurduracağım.

ZİVER

Artık öyle zahmete girmenize lüzum kalmadı. Şu köşe başında yapılan kâgir evin altından geçerken nasılsa en üst katta çalışan taşçının çekici Hamza'nın başına düşünce kafasını dağıtıp bütün beyni dışarı fırlar. Biçare adam şimdi can çekişiyor. Beni mahsus gönderdi, ölmeden evvel sizi görmek istiyor.

On Dördüncü Sahne

MUHTEREM EFENDİ, ZUHURİ EFENDİ, SENA BEY, NİMET BEY, ZİBA HANIM, EDA HANIM, YAVER, HALİME, ZİVER, HAMZA

HAMZA

(*Bir sedye içinde iki hamalla gelir. Başı bezlerle sarılmış.*) Ay! Aman!.. Ay! Halime bakın!.. Ah, ölüyorum! Aman, hakkınızı helal edin! İçinizde gönlünü kırdığım adamlar var... Kusurumu affedin... Aman! Ah!.. Özellikle Zuhuri Efendi ile Muhterem Efendi... Hakkınızı helal edin... Ettiklerimi affedin... Ay!..

MUHTEREM EFENDİ

Ben kendi payıma affettim, helal olsun.

HAMZA

(*Zuhuri'ye*) Lakin efendim, sizin hakkınız bende çoktur; zira süpürge sopa...

ZUHURİ EFENDİ

Geçmiş şeyden bahsetmeye gerek yok. Ben de affettim.

HAMZA

Allah bilir ya, yüreğimde bir büyük derttir. Size el kaldır...

ZUHURİ EFENDİ

Bırak artık, geçmiş şey.

HAMZA

Can çekişirken hatırıma geldikçe ne cüretle sizi dövme...

ZUHURİ EFENDİ

Canım, sus artık.

HAMZA

Ah! O süpürge sopası, ne olaydı ben...

ZUHURİ EFENDİ

Sus, dedik ya. İşte hepsini unuttuk.

HAMZA

Allah ömrünüze bereket versin! Lakin canıgönülden mi affediyorsunuz? Zira o süpürge sopaları...

ZUHURİ EFENDİ

Ha, dedik ya. Artık sesini kes. Ne kadar hakkım varsa helal olsun, affettim.

HAMZA

Allah evladınızı bağışlasın! Her ne muradınız varsa versin! Bu sözü söylediniz, sanki üstümde bir ağırlık varmış da gitti. Adeta vücudumda sıhhat, başımdaki yaralarda iyileşme hissediyorum.

ZUHURİ EFENDİ

Evet, affediyorum; ama ölmek şartıyla!

HAMZA

Nasıl, efendim?

ZUHURİ EFENDİ

Eğer iyi olacak olursan sözümü geri alırım.

HAMZA

Ay! Ay! Ay! Na, işte yine can boğazıma geldi!

MUHTEREM EFENDİ

Efendim, artık bugünkü sevincimize hürmeten şartsız affediniz.

ZUHURİ EFENDİ

Peki, öyle olsun!

MUHTEREM EFENDİ

Haydin efendim, gidelim de gönül hoşluğuyla hep birlikte bir yemek yiyelim.

HAMZA

Bari şu canım çıkıncaya kadar beni de sofranın bir kenarına oturtsanız!

KOKONA YATIYOR

TEK PERDELİK TİYATRO OYUNU

Kişiler

ÇELEBİ[1] KOSTAKİ	Hane sahibi
YANKO	Komşusunun uşağı
ELENİKO	Kendi beslemesi[2]
DOMİNOLU[3] BİR KADIN	

Olay Çelebi Kostaki'nin evinde bir salonda geçer.

1 Eskiden efendi, ağa, bey yerine kullanılan unvan; Hıristiyanlar için de kullanılırdı.

2 Besleme: Evlerde boğaz tokluğuna çalıştırılan küçük hizmetçi kız, ahretlik, evlatlık.

3 Domino, maske dedikleri yüzlük takılıp gidilen balolarda giyilen bir çeşit giysinin adıdır. (Yazarın notu)

Birinci Perde

Birinci Sahne

ELENİKO
(*Yalnız*)

ELENİKO

(*Orta kapının önünde dışarı söyleyerek*) Evet Kokona[1] emin olunuz hiçbir yere gitmem.

(*Biraz dinler ve bir kapının kapandığı işitilir.*) İşte gitti! Oh! Bu akşam da kendi âlemimde olayım. Bizim Çelebi adaya gitti. Kokona da hazır kocası yok ya, baloya gitti. Kocası öyle yerlere gitmesini istemez. Onun için baloya gittiğini kimse duymasın diye tembih etti. Böyle domino giyerek gizlice baloya gitmek iyi şey değil ama... Ne yapsın... Biçare kadıncağız, kocası kendisini pek sıkı tutuyor. Onun için fırsat buldukça eğlenmeye hakkı yok mu ya. İşte ben bile bu akşam...

(*O aralık dışarıdan bir ses gelir.*) Ha! Bizim Yanko... Komşunun uşağı... Dur şu aramızda karar verdiğimiz işareti yapayım.

(*Lambayı pencerenin önündeki masanın üstüne koyar. Bir ses daha gelir.*) Hah! Anladı. Şimdi gelir.

---

1 Hıristiyan kadın, madam.

(*Lambayı yerine koyar ve aynada saçlarını düzeltir.*) Çelebi şimdi kim bilir nerelerde? Kokona baloya ya vardı ya varmadı...
(*Kanepenin üstüne oturarak*) Kokoniçe Eleniko da bu akşam burada oturup misafir kabul edecek.

İkinci Sahne

ELENİKO, YANKO

YANKO
(*Mutfak kapısından başını uzatarak*) Girilebilir mi?
ELENİKO
(*Kendi kendine*) Na, ta kendisi...
(*Kibar bir tavırla bakmaksızın*) Kimdir o?
YANKO
(*Güya başkasını haber veriyor gibi*) Çelebi Yanko!
ELENİKO
Peki, söyle gelsin.
YANKO
(*Dışarı çıkıp tekrar girer ve ehemmiyetle selam verir.*) Kokoniçe... Kulunuz... Şey... Zatıâliniz... Uyduramadık... Hâsılı keyifler?
ELENİKO
Hah hah hah! Amma tuhaf be!
YANKO
Zannederim ki kibarca davranmayı epeyce becerebiliyorum, ha? Elbette! Öyle alışılmış... Zorla olmaz ya... Kibarlığa alışılmış...
(*Masanın yanında duran yuvarlak iskemleye oturup, arkası var zannederek dayanmak isterken yuvarlanır.*)
ELENİKO
Aman dikkat! Ha ha ha!
YANKO
Ne murdar şey bu be!.. Arkasız sandalyede de ne mana var bilmem... Bu tavşanlar[1] da icat edecek şey bilemiyorlar.

1 İnce marangozluk işleri yapan usta.

ELENİKO

Ha ha... Bakalım, biraz da şimdi ne yapacağımızı söyleşelim.

YANKO

Pekâlâ, söyleşelim.

ELENİKO

Bu akşam işin yok ya?

YANKO

Hiçbir işim yok. Bizim çelebi misafirliğe gitti. Bekâr olduğundan sabaha kadar eve gelmez.

ELENİKO

Bekâr adama hizmet ne iyidir.

YANKO

Elbette. Ee seninkiler... Nasıl memnun musun?

ELENİKO

Hayhay, şikâyet edecek bir şeyim yok. Hele Kokona emsalsiz bir kadın.

YANKO

Öyle görünüyor... Ben onu her gün şu odanın penceresi önünde görürüm.

ELENİKO

Kendi odası.

YANKO

Kocasını hiç tanımam. Burnunun ucunu bile görmedim.

ELENİKO

Çünkü Çelebi'nin odası bu taraftadır. Sizin evden görünmez.

YANKO

Vay bunlar ayrı ayrı mı yatarlar?

ELENİKO

Kirası beş bin kuruştan yukarı olan evlerin âdeti bu.

YANKO

Ben hiçbir zaman o pahalarda ev tutmak niyetinde olmadığımdan birbirimizi aldığımız vakit zannederim ki... (*Belinden sarılmak ister.*)

ELENİKO

Ay! Ne yapıyorsun?

YANKO

Mademki karım olacaksın...

ELENİKO

İşte iyi ya, sabret.

YANKO

(*İçini çekerek*) Peki, öyle ederiz... Ee, şimdiki halde...

ELENİKO

Şimdiki halde bu akşam burada eğlenmeyi düşündüm.

YANKO

Ee, ne yolda bakalım?

ELENİKO

İlk olarak bir güzel yemek yiyeceğiz... Burada, bu ateşin karşısında.

YANKO

(*Sevinerek*) Etme! Yalnızca, karşı karşıya ha?

ELENİKO

Yok, pek yalnızca değil. Çünkü ikimiz yalnız yakışık almaz. Onun için birini daha davet ettim.

YANKO

Amma yaptın! Kimdir o?

ELENİKO

Benim babalığım... Hem senin onunla görüşmen lazımdır.

YANKO

İyi ama... Bu akşam kendisini rahatsız etmemeliydin... Acelemiz yok ya!

ELENİKO

Görsen, çok iyi adamdır. Hem benim çeyizimi verecek.

YANKO

Çeyizini mi verecek? Öyleyse davet ettiğine isabet ettin. Kendisini ağırlarız... Bizim çelebi geçen gün Fransa'dan şarap getirtti. Hazır bir iki şişesini getirir, deneriz.

ELENİKO

Kalan yemekler de benden.

YANKO

Tamam! Şu senin babalığın gözüne girelim.

ELENİKO

Yemekten sonra da şu köşe başındaki gazinoya gider eğleniriz. Olmaz mı?

YANKO

Aklını seveyim! Çok iyi olur.

ELENİKO

Aman, iyi hatırıma geldi... Hani ya sizin çelebinin yeni yaptırdığı giysilerle bir akşam beni baloya götürmeyecek misin?

YANKO

Uşak elbiseleriyle?.. Allah esirgesin! Balo için çelebinin setrelerinden[1] birini giyerim.

ELENİKO

Çelebinin setresi sana oluyor mu bari?

YANKO

Maşallah! Ben daima ben boyda, ben kalıpta olan efendilere hizmet ederim ki böyle sırası geldikçe elbiselerini giyeyim.

ELENİKO

Öyleyse haydi git giy de gel.

YANKO

Peki, gidiyorum.

ELENİKO

Gelirken küçük merdivenden gel. Kapının anahtarını mahsus üstünde bıraktım.

YANKO

Peki.

(*Sevinerek*) Aman ya Rabbi, ne mutlu eğleneceğiz!

ELENİKO

Beraber hora tepeceğiz.

YANKO

Bütün gece mi? Aman gideyim hele şu şarapları...

(*Koşarak gider.*)

ELENİKO

Ben de kilere gideyim.

(*Gider. Çelebi Kostaki, elinde bir çantayla kapıdan girer.*)

---

1 Çuhadan yapılmış, düz yakalı, önü tek ilikli bir tür ceket.

Üçüncü Sahne

ÇELEBİ KOSTAKİ
(*Yalnız*)

Kimseler yok! Şimdi bizim Kokona şaşacaktır! Çünkü bu akşam beni adaya gitti biliyor... Lakin size bir şey söyleyeyim mi? Şu tesadüf gibi tuhaf bir şey olamaz. İki gün var, bizim şu öteki mahallede Kokoniçe Maryanko ile buluşmak için sözleşmiştik. Bugün eve geldim, bizimkine ortağım Çelebi Hristaki ile bir muhasebe görmemiz gerekiyor, onun için bu akşam adaya gideceğiz diyerek çantayı elime aldım. Gerçi içi boş ama gösteriş lazım ya... Bizimkiyle vedalaşıp kapıdan dışarı çıktık. Köprü'ye,[1] vapura gideceğimize doğruca lokantaya gidip bir ıstakoz, bir iki şişe şarap filan gibi bazı nevale ile çantamızı doldurarak doğru Maryanko'nun evine kapağı attık. Nazlım beni bekliyormuş! Kapıdan karşılayarak doğru odasına götürdü. O hayli vakitten beri gözümde tüten mis kokulu odada sofra hazırlanıncaya kadar sohbet etmek üzereyken birden kapı çalındı! Acaba kimdir deyip dururken besleme koşarak gelip, "Aman Kokona, Rusyalı geldi!" deyince Maryanko'nun beti benzi attı... "Aman! Burada yoktur desinler," dediyse de kapıcı evde olduğunu söylemiş olduğundan çaresiz yol göründüğünü anlattılar. Vay anasını gece vakti! Ah, çare ne... Evdeki pazar çarşıya uymadı. Bari şu bizim yiyinti çantasını kurtaralım diyerek koltuğumuza alır almaz arka kapıdan zamkinos[2] sokağa, oradan da işte buraya kadar geldik. Şimdi bizimkine vapura yetişemedim kaldım veyahut hesap defterleri hazır değilmiş falan gibi yalan söyleriz artık, orası kolay ama... Şu

---

1 İstanbul'da Haliç'in iki yakasını, Eminönü ile Karaköy'ü birbirine bağlayan Galata Köprüsü. 1800'lü yılların sonlarında vapurlar Galata Köprüsü'ndeki iskelelerden hareket ediyorlardı. 1994 yılında tamamlanan ve bugün kullanılan yeni Galata Köprüsü'nde vapur iskelesi yoktur.

2 Halk arasında sıvışmak manasına kullanılır. (Yazarın notu)

Moskoflu canımı sıktı. O malum odada... Maryanko ile karşı karşıya... Adam sen de! Maryanko ile yemek yiyeceğime bizimkiyle yerim. Daha âlâ... Elbette Maryanko'dan güzeldir. Onun kadar renkli değil ama daha güzel... Lakin çare yok. Kocalar bazı böyle haksızlıklar ederler... Yanındakini bırakırlar da uzakta arar dururlar. Hele şu malı, Moskof elinden kurtulmuş gaza malını meydana çıkaralım. (*Çantanın içindekileri masanın üstüne koyar.*) Benim mini mini karıcığım... Şimdi elbette beni görür görmez sevinecektir. Pek güzel beraber yemek yeriz. Ama Maryanko'nun güzel kokulu odası değilmiş... Olmayıversin. Burada hiç olmazsa Moskof basar korkusu yok.

Dördüncü Sahne

ÇELEBİ KOSTAKİ, ELENİKO

ELENİKO

(*Elinde bir tabak içinde pişmiş bir tavukla içeri girerek kendi kendine*) Sofrayı hazırlayayım.
(*Çelebi'yi görür.*) A!

KOSTAKİ

Ha, sen misin Eleniko?

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Bizim Çelebi! Nereden çıktı?
(*Çelebi'ye*) Efendim, siz adaya gitmediniz mi?

KOSTAKİ

Hayır, vapuru kaçırdık.

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Oh!.. Gördün mü şimdi başımıza geleni!

KOSTAKİ

Oradan kahveye gittim, biraz gazete okudum. Politika da günden güne derinleşiyor. Bir parça da şey aldım...

ELENİKO

Yiyecek almışsınız... Şimdi yiyecek misiniz?

KOSTAKİ

Evet.

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Şimdi nasıl etmeli! Madamanın[1] burada olmadığını...

KOSTAKİ

O ne? Elinde ne var?

ELENİKO

(*Ezilip büzülerek*) Elimde... Şey...

KOSTAKİ

O ne? Tavuk mu o?

ELENİKO

Evet... Tavuk söğüşü... Yarınki kahvaltınız için yemek dolabına götürüyordum.

KOSTAKİ

Peki, peki. Götür de iki kişilik bir sofra hazırla.

ELENİKO

İki kişilik mi? Efendim, birini mi bekliyorsunuz?

KOSTAKİ

Hiç kimseyi... Biri bizim Kokona için.

ELENİKO

Kokona için mi?

KOSTAKİ

Öyle ya! Sorulacak şey mi bu?

ELENİKO

Öyle ya... Şey...

(*Kendi kendine*) Şimdi ne yapmalı?

(*Sofrayı hazırlar.*)

KOSTAKİ

Kokona odasında mı?

ELENİKO

(*Sıkılıp büzülerek*) Odasında?.. Evet efendim.

KOSTAKİ

Peki, varıp çağırayım.

---

1 Madam kelimesinin halk ağzında söylenişi.

ELENİKO

(*Kendisini oda kapısının önüne atarak*) Efendim... Girmeseniz...

KOSTAKİ

Nasıl?.. Niçin girmeyim?

ELENİKO

Kokona yatıyor.

KOSTAKİ

Peki, sonra?

ELENİKO

Uyuyor.

KOSTAKİ

Uyuyorsa uyandırırım. Tuhaf şey! İlk defa değil ya bu! (*Kendi kendine*) Biz onu daha ne derin uykulardan uyandırdık...

ELENİKO

Aman efendim, yalvarırım girmeyiniz.

KOSTAKİ

Tuhaf be! Niçin?.. Ne var?

ELENİKO

Çünkü... Biliyorsunuz ki Kokona... Biraz zayıf bünyelidir. Şimdi siz bu akşam gelmeyeceksiniz diye erkenden yatmış uyuyor. Uyandırırsanız uyku sersemi birdenbire korkar da belki...

KOSTAKİ

Korkma kuzum, ben usulcana uyandırırım. Hiç beş senelik evli herif, karısını korkutmadan uyandırmayı bilmez mi?

ELENİKO

Ne olursa olsun, elbette birdenbire ürker... Hem ondan başka, bir şey yemez zannederim. Çünkü akşamdan pek fena başı ağrıyordu. Bir parça bir şey yedi yattı.

KOSTAKİ

Başı mı ağrıyor? İşte bu fena!

ELENİKO

Doğrusu Kokona'yı uyandırmayıp yalnız yeseniz iyi olur.

KOSTAKİ

Hay anasını! Bu akşam bir kadınla yemek yemek kısmette yokmuş.

ELENİKO

Ne buyurdunuz?

KOSTAKİ

Hayır başka... Eh ne yapalım mademki madama rahatsızmış...

ELENİKO

Evet efendim, pek rahatsız.

KOSTAKİ

Ben de yalnız yerim.

ELENİKO

İyisi bu.

KOSTAKİ

(*İçini çekerek*) Evet, yalnız yerim... Yapayalnız!

ELENİKO

Çok iyi edersiniz efendim.

(*Kendi kendine*) Oh! Biraz nefes alayım!

KOSTAKİ

Haydi, benim geceliğimi getir.

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Şimdi bunu burada yalnız bıraksam belki odaya girmeye kalkışır... Nasıl etmeli?

KOSTAKİ

Ee, ne yapıyorsun, işittin mi?

ELENİKO

Efendim, burada mı oturacaksınız?

KOSTAKİ

Evet, burada ateşe karşı...

ELENİKO

Odanıza girseniz iyi olmaz mı?

KOSTAKİ

Soğukta donmak için mi? Peki!

ELENİKO

Burada yemek yemek... Kokona'nın odasının yanında...

KOSTAKİ

Ee?.. Ne olurmuş?

ELENİKO

Belki uyanır.

KOSTAKİ

Tuhaf be! Ben yemek yerken kıyameti koparmam ya... Denizaygırı değilim ya... Haydi çabuk, sen benim dediğimi yap.

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Başka çare yok!

(*Çelebi'ye*) Gidiyorum efendim... Siz orada oturunuz, yerinizden kımıldamayınız... Ben şimdi gelirim.

(*Gider.*)

Beşinci Sahne

ÇELEBİ KOSTAKİ, YANKO

KOSTAKİ

(*Yalnız*) Terslik terslik üstüne! Bizimki de işte başı ağrıyor yatmış... Bense bununla bir eksiği tamam ederim düşüncesindeydim. Malum odasının kokusu...

YANKO

(*Siyah setre ve beyaz eldivenle koltuklarında birer şişe olduğu halde mutfak kapısından girerek, kendi kendine*) Na işte giyindik. Hem şarapları da...

KOSTAKİ

Ha! O kim?

YANKO

Bu adam kim?

KOSTAKİ

Ne ister bu herif!

YANKO

Ha! Anladım. Bizimkinin babalığı.

KOSTAKİ

Siz kimsiniz? Burada işiniz ne?

YANKO

Ay! Bilemediniz mi? Size haber vermediler mi?

KOSTAKİ

Nasıl haber!

YANKO

Canım bu akşam keriz[1] edecek değil miyiz ya?

KOSTAKİ

Nasıl keriz!

YANKO

Keriz ya... Öküz yokmuş!

KOSTAKİ

Öküz mü?

YANKO

Kocası!.. Tuhaf be!.. Çelebi Kostaki!

KOSTAKİ

Vay! Öküz möküz dediği...

YANKO

Onun için kızcağız bu akşam böyle bir eğlence tertip etti.

KOSTAKİ

Vay! Bizim Kokona...

YANKO

Önce yemek yiyeceğiz.

KOSTAKİ

(*Kendi kendine*) Bizim evde olmaz sandığım şeyler...

YANKO

Sonra da kalkıp şu yanımızdaki gazinoya gideceğiz. Bu akşam orada balo varmış.

KOSTAKİ

(*Kendi kendine*) Ha! Eleniko'nun telaşıyla o tavuk söğüşünün hikmeti şimdi anlaşıldı... Eleniko, bunların sırdaşıymış demek...

YANKO

Siz de bizdensiniz, değil mi ya?

KOSTAKİ

Ben!..

(*Kendi kendine*) Ne saçmalıyor?

---

1 Keriz tabiri halk arasında eğlence manasında kullanılır. (Yazarın notu)

YANKO

Doğrusu görüştüğümüze memnun oldum. İyi bir adama benziyorsunuz. (*Eliyle Kostaki'nin karnına vurur.*)

KOSTAKİ

Ne saçmalıyor bu herif!

YANKO

Gülüp oynayacağız, hora tepeceğiz!

KOSTAKİ

(*Hiddetle yakasından tutarak*) Seni gidi edepsiz herif!

YANKO

Ne! Ne oldun! Çıldırdın mı?

KOSTAKİ

Seni gidi ırz düşmanı çapkın!

YANKO

Ay, ay, ay! Boğuyorsun!

Altıncı Sahne

ÇELEBİ KOSTAKİ, YANKO, ELENİKO

ELENİKO

(*Elinde Kostaki'nin geceliğiyle koşup gelerek*) Bu gürültü ne!.. Vay bizim Yanko!

KOSTAKİ

Bizim Yanko!..

ELENİKO

Geleceğini unutmuştum...

YANKO

Aman yetişin! Cankurtaran yok mu!.. Bu herif deli midir?

ELENİKO

Aman efendim, bir şey yapmayınız! Bunun buraya gelişi hayırlı bir iş içindir.

KOSTAKİ

Nasıl hayırlı iş!

ELENİKO

Çünkü benim nişanlımdır.

KOSTAKİ

(*Yakasını bırakarak*) Nasıl! Bu senin nişan...

YANKO

...lısı!

ELENİKO

Evet efendim, benim nişanlım. Şu karşıki evin uşağı.

KOSTAKİ

Uşak mı? Bense bizimkine!.. Hay anasını!

ELENİKO

Sizi adada zannederek bu akşam...

KOSTAKİ

Evet, evet... Anlaşıldı.

YANKO

Nasıl adada! Bu senin babalığın değil mi ya?

ELENİKO

(*Yavaşça*) Hayır! Bizim Çelebi!

YANKO

Sizin Çelebi!.. Vay anasını! Amma eşeklik ettim! (*Kostaki'ye*) Efendim, af buyurun. Eğer bilmiş olsaydım ki...

KOSTAKİ

Evet! Eğer bilmiş olsaydın ki dediğin öküz benim... Peki peki. Haydi git işine.

ELENİKO

Efendim, bana gücenmezsiniz ya!..

YANKO

Efendim, deminki latife diye söylediğimi af buyurursunuz ya?

KOSTAKİ

Evet evet... Affettik... Fakat git işine!

YANKO

Gidiyorum efendim, gidiyorum. (*Kendi kendine*) Evet gitmeli ama getirdiğimiz şişeler içine oynamasın.

(*Şişeleri alır.*)

ELENİKO

(*Yavaşça Yanko'ya*) Aman kapıcıya söyle bizim babalık gelirse salıvermesin!

YANKO

(*Yavaşça*) Peki peki!

KOSTAKİ

Hani ya! Daha burada mısın?

YANKO

İşte efendim gidiyorum.

(*Kendi kendine*) Ev sahibiymiş, bense herife öküz möküz diye!..

(*Hem söylenir hem gider.*)

Yedinci Sahne

ÇELEBİ KOSTAKİ, ELENİKO

KOSTAKİ

(*Kendi kendine*) Ne alçak herifim! Melek gibi namuslu karıcığım hakkında kötü düşündüm. Zavallı kadıncağız! Hiçbir şeyden haberi yok, mışıl mışıl odasında uyuyor. Belki de rüyasında beni görüyor!.. Evet, gönlüm öyle diyor ki şu dakika rüyasında beni görüyor!

ELENİKO

Geceliğinizi giyecek misiniz?

KOSTAKİ

Azıcık dur...

(*Kendi kendine*) Bense günahına girdim! Halbuki bizimki hakkında şüphelendiğim ihaneti, bu akşam az kalsın ben yapacaktım! Bereket versin ki üste adam geldi... Şu malum Moskoflu... İnşallah uyansın da kendisinden özür dileyeyim!

ELENİKO

Efendim...

KOSTAKİ

(*Dinlemeyerek*) Evet, özür dileyeyim! Böyle iftiraya Allah razı değildir!

(*Odaya doğru gider.*)

ELENİKO

(*Yolunu keserek*) Efendim, nereye gidiyorsunuz?

KOSTAKİ

Kokona'nın odasına.

ELENİKO

Girmeyiniz efendim, başı ağrıyor!

KOSTAKİ

Ha, gerçek öyle! Ah yarın olsun... Ver şu geceliği.

ELENİKO

Buyurun efendim.

(*Geceliği giydirir.*)

KOSTAKİ

Şimdi şu masayı tut da ocağın yanına götürelim.

ELENİKO

Evet efendim...

(*Masayı beraber tutup götürürler.*)

KOSTAKİ

Sen de artık git yat.

ELENİKO

Hayır efendim, uykum yok.

(*Kendi kendine*) Hiç bunu burada yalnız bırakır da gider miyim?

KOSTAKİ

İyi ama artık bana lazım değilsin, var rahat et. Ben kendi kendime hizmet ederim.

(*Oturup yemeğe hazırlanır.*)

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Şimdi ne bahane bulsam...

(*Çelebi'ye*) Vay! Siz şimdi ıstakoz mu yiyeceksiniz?

KOSTAKİ

Evet, niye sordun?

ELENİKO

Çünkü...

KOSTAKİ

Taze değil mi diyeceksin sanki?

ELENİKO

Hayır efendim, pek taze…

KOSTAKİ

Satan adam yabancı değildir.

ELENİKO

Pek taze, lakin…

KOSTAKİ

Ne, lakin?..

ELENİKO

Çelebi Manolaki hatırıma geldi de…

KOSTAKİ

Bizim komşu Manolaki mi?

ELENİKO

Hastalığını işitmişsinizdir ya?

KOSTAKİ

Evet, nikrisi[1] vardı.

ELENİKO

Nasıl nikris?.. Adeta inme inmiş!

KOSTAKİ

Amma yapıyorsun! Bizim Manolaki'ye mi?

ELENİKO

Hazımsızlıktan olmuş.

KOSTAKİ

Hazımsızlıktan mı?

ELENİKO

Geçen hafta yatacağı vakit sizin gibi böyle ıstakoz yemişmiş… Bir saat geçer geçmez pek fena halde hastalanmış.

KOSTAKİ

(*Tereddüt ederek*) Amma yaptın! Sahi mi?

ELENİKO

Zavallı adam, az kalsın ölecekti!

---

1 Vücutta ürik asidin artması sonucu daha çok el, ayak parmaklarında ve eklemlerde ortaya çıkan, ağrılı şişliklerle seyreden bir metabolizma hastalığı, gut.

KOSTAKİ

Vay, bu kadar fena olmuş ha?

ELENİKO

Galiba o da siz yaşta.

KOSTAKİ

Manolaki mi? Yok, onun yaşı... Halbuki ben... Evet, pek farkımız yok gibi.

ELENİKO

Belki de daha sağlamca.

KOSTAKİ

Daha sağlamca mı? Sanki... Evet, biraz sağlamcadır.

ELENİKO

Kanlı canlıdır.

KOSTAKİ

Evet hararetlidir... Hay anasını! Acaba!

ELENİKO

Yemeseniz iyi edersiniz.

KOSTAKİ

Öyle öyle. (*Tabağı iterek*) Istakoz yemeyiveririm ben de. Şunu kaldır da... Bir parça şu börekten yiyeyim bari.

ELENİKO

Mantarlı galiba.

KOSTAKİ

Evet.

ELENİKO

Aman efendim, daha fena... Mantar gibi hazmı ağır şey yoktur.

KOSTAKİ

Gerçi biraz ağırdır.

ELENİKO

Hele gece yarısı, yatacağınız vakit.

KOSTAKİ

Hay anasını! Ee, ne yiyeyim, karnım aç benim!

ELENİKO

Uyku yemek yerini tutar derler. Hem açlık zahmeti hazımsızlık zahmetinden yeğdir.

KOSTAKİ

Gerçi öyle, akıllıcası bir şey yememektir. (*İçini çekerek*) Evet, bir şey yemem!

ELENİKO

Ha şöyle, efendim vakit de geçti. Artık gidip yatmalısınız.

KOSTAKİ

Evet.

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Hele uydurduk!

KOSTAKİ

(*Ayağa kalkarak*) Lakin yatmadan evvel bir kere Kokona'yı görsem...

ELENİKO

Nasıl?

KOSTAKİ

Korkma uyandırmam. Yalnız usulcana alnından öperim o kadar.

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Şimdi ne yapmalı?

KOSTAKİ

Dudaklarımı bile dokundurmam.

(*Odaya doğru gider.*)

ELENİKO

(*Önüne geçerek*) Aman efendim! Bu akşam ne kadar renginiz kızarmış!

KOSTAKİ

Kızarmış mı? Belki bir parça rengim yerine gelmişse...

ELENİKO

Hayır efendim! Bu sizin her zamanki renginiz değil.

KOSTAKİ

Gerçek mi?.. Aman bakayım!

(*Lambayı eline alarak aynada kendine bakar.*) Gerçi... Biraz fazlaca gibi.

ELENİKO

Adeta mosmor!

KOSTAKİ

Mosmor?.. Evet, biraz koyuca!

ELENİKO

Gözleriniz de kızarmış.

KOSTAKİ

Gözlerim de mi? Evet evet!

ELENİKO

Başınıza kan çıkmış gibi.

KOSTAKİ

Akşamki tersliklerin hiddetinden...

ELENİKO

Sizin yerinizde olsam şimdi bir şey yapardım.

KOSTAKİ

Ne yapardın?

ELENİKO

Ayaklarımı sıcak suya koyardım.

KOSTAKİ

İyi dedin şunu.

ELENİKO

İşte, hazır ocakta kahve güğümüyle sıcak su da var... Biraz da hardal katarsanız...

KOSTAKİ

Evet, hardalla çok iyi olur... Şu bizim ıstakoz gibi.

ELENİKO

(*Güğümü getirir.*) İşte efendim, sıcak su.

KOSTAKİ

Ver... Ay! Elimi yakıyor!

ELENİKO

Gidin efendim, rahat edersiniz.

KOSTAKİ

Gidiyorum.

(*Kendi kendine*) Acaba kimin aklına gelirdi bu akşam böyle ayaklarımı sıcak suya koyacağım? Bizim sabahki niyetle şimdiki hareketimizin arasında dağlar var!

ELENİKO

Gidin efendim, vücudunuz rahata muhtaç.

KOSTAKİ

(*Hem gider, hem söylenir.*) Dağlar var dağlar!.. Ne çare! Kader böyleymiş!

(*Gider.*)

Sekizinci Sahne

ELENİKO, YANKO, ÇELEBİ KOSTAKİ

ELENİKO

(*Yalnız*) Of! Adam avutmak amma zormuş... Ah Kokona! İyi yakayı kurtardın!

YANKO

(*Uşak elbisesiyle mutfak kapısından başını uzatarak*) Eleniko!

ELENİKO

Vay! Yine mi geldin?

YANKO

Şey... Hani ya babalığın için kapıcıya tembih ettim de... Onu haber vermeye geldim.

ELENİKO

Pekâlâ! Artık git işine.

YANKO

Vay, beni kovuyor musun?

ELENİKO

Elbette. Ya şimdi Çelebi gelir de seni burada görürse?

YANKO

Sizinki mi? Adam sende! O şimdi uyumuştur.

ELENİKO

Daha uyumadı. Ayağını sıcak suya koyuyor.

YANKO

İyi ya, gelemez işte.

ELENİKO

Olsun, sesini işitir.

YANKO

Öyleyse gel, bir parça mutfakta konuşalım bari.

ELENİKO

Mümkün değil... Ben burada nöbetçilik ediyorum.

YANKO

Nöbetçilik mi! Ne için?

ELENİKO

Orası senin üstüne vazife değil. Haydi bakalım, çek arabanı!

YANKO

(*Kendi kendine*) Bunda bir şey var ama...

(*Bir gürültü işitilir*.)

ÇELEBİ KOSTAKİ

(*Odasında*) Hay Allah cezanı versin!

ELENİKO

Vay bizim Çelebi!.. İşte git çabuk!

YANKO

Peki gidiyorum... (*Kendi kendine*) Yok! Bunda bir iş var.

ELENİKO

(*Arkasından iterek*) Defol şuradan diyorum! Başımı belaya uğratacaksın!

YANKO

(*Hem gider, hem söylenir.*) Bir iş var ama... Elbette bunu anlarım!

Dokuzuncu Sahne

ÇELEBİ KOSTAKİ, ELENİKO, YANKO

KOSTAKİ

(*Elinde güğümle odasından çıkarak*) Yerin dibine geçesi güğüm!

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Yine ne oldu!

(*Çelebi'ye*) Efendim ayaklarınızı sıcak suya koymadınız mı?

KOSTAKİ

Evet! Benden çok sandalyelere lazımmış. Benim yerime onlar koydular.

ELENİKO

Nasıl?

KOSTAKİ

Nasıl olacak! Suyu boşaltayım derken güğüm kızgınmış elimi yaktı. Ben de bıraktım, bütün sular keçenin üstüne döküldü. Na, bir damla bulabilirsen...

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Al sana bir terslik daha!

(*Çelebi'ye*) Öyleyse başka ısıtayım.

KOSTAKİ

Hayır hayır, lazım değil. Açlıktan da var ya... Karnımın içi karmakarışık... Gözlerim de kararıyor. Doğrusu bir iki lokma şey yiyeceğim!

(*Masanın önüne oturur.*)

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Nasıl etmeli? Yakayı ele vereceğiz!

KOSTAKİ

(*Böreği keserek kendi kendine*) Yalnız başına yemek! Bense başka türlü...

(*Biraz düşündükten sonra Eleniko'ya*) Eleniko!

ELENİKO

Efendim.

KOSTAKİ

Acaba, Kokona hâlâ uyuyor mu dersin?

ELENİKO

Uyuyor efendim uyuyor! Demincek baktım...

KOSTAKİ

Demincek, iyi ama belki şimdi uyanmıştır.

ELENİKO

Hayır efendim, pek derin uykudaydı.

KOSTAKİ

Hayır, hayır... Bilmiyorsun, ben bir bakayım.

(*Kalkar.*)

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Aman ya Rabbi, nasıl engel olayım!

KOSTAKİ

Parmaklarımın ucuyla basarak yavaş yavaş... (*Odaya doğru yürür.*)

ELENİKO

(*Oda kapısının önüne koşarak*) Efendim... Girmeyiniz!

KOSTAKİ

Yine mi? Bu kadar telaş edecek ne var?

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Nasıl etmeli?

KOSTAKİ

Hayır, hayır!.. Bunda bir şey var! Söyle bakalım?

ELENİKO

Hayır efendim...

KOSTAKİ

Söyle diyorum! Ne var?

ELENİKO

Şey...

KOSTAKİ

De bakalım!

ELENİKO

(*Ezilip büzülerek*) Efendim ben kıskancım!

KOSTAKİ

(*Hayretle*) Ne!.. Kıskanç mı?

ELENİKO

Evet... Kokona ile birlikte yemek yiyeceğinizi düşündükçe... Nedense kıskanıyorum.

KOSTAKİ

Hele şuna!

(*Kendi kendine*) Kızcağız, benim için... Hele hele hele! Lakin güzelce de hiç dikkat etmemiştim. Ah erkekler!.. Yaramaz erkekler!.. Yahu çok fena adamlarız. Şeytan ne fitil veriyor bilir misiniz? Gidip de dalgın uykuda olan karını uyandıracağına hazır şununla... (*Nefretle*) Oh!.. Karısına bu derecede ihanet! (*Eleniko'ya*) Haydi kızım, bırak ben geçeyim...

ELENİKO

(*Yalvarır gibi*) Efendim!..

KOSTAKİ

(*Eleniko'nun yüzüne bakarak kendi kendine*) Yüreğini parça parça ediyorum! Lakin Allah bilir güzel kız... Gözleri, endamı... Ha?

(*Elinden tutarak*) Yok yok, beni dinle kuzum... Sen çocuk değilsin. Böyle şeyler... Gerçi elde değildir, bilirim ama... Ne sana yakışır ne bana.

(*Kendi kendine*) Elleri de pek yumuşak a canım!

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Hele zayıf tarafını buldum!

KOSTAKİ

Zavallı kızcağız! Sen benim için yanıyormuşsun ha? Şimdiye kadar renk vermedin... Ah kıskançlık! Ah kıskançlık! Yaman şeydir. Kurt gibi insanın içini yer!

ELENİKO

Aman efendim, affediniz... Ağzımdan kaçtı...

KOSTAKİ

Buna gönül sedası derler a kuzum... Niye kızarıyorsun? Böyle şeyleri bilirim, acemisi değiliz hamdolsun! Nafile sıkma kendini... Bunda ne varmış, kendine gel bakayım.

ELENİKO

Evet efendim.

KOSTAKİ

Ben seni üzmeyi asla istemem. Öyle kendini bilmezlerden değilim.

ELENİKO

Bilirim efendim.

KOSTAKİ

(*Kendi kendine*) Lakin ateşli kız! Gereği gibi sevmeli!

(*Eleniko'ya*) Ee, şimdi mademki Kokona ile yemek yememi istemiyorsun... Biz de başka türlü yaparız.

ELENİKO

Nasıl başka türlü?

KOSTAKİ

Acaba şu...

(*Kendi kendine*) Ah erkekler! Yaramaz erkekler!

(*Eleniko'ya*) Hani ya bazı kendi hizmetçileriyle yemek yiyen efendiler vardır...

(*Kendi kendine*) Gerçi vardır ama benim gibi evli efendiler değil!.. Neyse laf aramızda...

(*Eleniko'ya*) Biz de sanki... Birlikte...

ELENİKO

A, hiç öyle şey olur mu! Eğer Kokona...

KOSTAKİ

Adam sende... Kokona yatıyor... Uyuyor... Öyle demiyor muydun sen?

ELENİKO

Evet efendim, evet!

KOSTAKİ

Onun daha iyisi, şimdi kapıyı üstüne kilitler, anahtarını alırsın vesselam!

(*Hem söyler hem gidip kapıyı kilitleyerek anahtarı cebine koyar.*)

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Oh! Becerebildim hele!

KOSTAKİ

İşte artık çekinecek bir şey kalmadı. Ee, gel bakalım şöyle yanıma.

ELENİKO

Aman efendim, hiç...

KOSTAKİ

Gel hadi zevzek sen de! Neden korkuyorsun artık? Anahtar cebimde.

ELENİKO

(*Tereddüt ederek ve ara ara kapıya bakarak*) Evet efendim ama...

(*Beraber kanepenin yanına kadar gelirler. Kostaki oturur, Eleniko ayakta durur.*)

KOSTAKİ

(*Kendi kendine*) Allah bilir Maryanko'dan da iyi... Sürtük, binyüzcünün biri. Bu ise daha masume, el değmemiş! (*Eleniko'ya*) Gel kuzum, gel bakayım şöyle yanıma.

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Ne çare... Kokona'yı ele vermemek için!

(*Oturur.*)

KOSTAKİ

(*Bir şampanya açarak*) Kadehi uzat bakayım.

(*Kendi kendine*) Bir parça neşelendirsem!

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Ah, biraz fazlaca içse de Kokona gelinceye kadar sızsa!

KOSTAKİ

Sıhhatine Eleniko.

ELENİKO

Sizin sıhhatinize efendim.

KOSTAKİ

Aşkımıza içmeliyiz... İkimizin de çünkü ben de seni seviyorum. (*Öpmek ister.*)

ELENİKO

(*Çekilerek*) Lakin efendim...

KOSTAKİ

Ne! Anahtar cebimde...

(*O aralık pencere açılıp Yanko içeri düşer.*)

Onuncu Sahne

ÇELEBİ KOSTAKİ, ELENİKO, YANKO

ELENİKO

(*Ayağa kalkarak*) A!..

KOSTAKİ

(*Ayağa kalkarak*) O ne!

ELENİKO

Yanko!

KOSTAKİ

O uşak!

YANKO

(*Yerden kalkıp hiddetle*) Hah, yakaladım! Maşallah doğrusu size yakışır şeyler yapıyorsunuz!

KOSTAKİ

(*Kendi kendine*) Vay anasını, buna nasıl meram anlatmalı?

ELENİKO

Al belanın birini daha!

YANKO

Utanmadan efendinle birer şampanya iç! Fazla olarak bir de şöyle bir herife yüzünü öptür!

KOSTAKİ

Nasıl? Ne saçmalıyor?

YANKO

Ben biliyordum böyle bir şey olduğunu ya... Onun için deminden beri merdivenle pencereden seyrediyordum.

KOSTAKİ

Vay! Benim mahrem olan daireme böyle merdivenle girmek!

ELENİKO

Beni dinle Yanko...

YANKO

Uzak dur! Yanıma yaklaşma! Şıllık!

ELENİKO

Ben mi?

YANKO

Utanmaz! Yelloz!

KOSTAKİ

Bu herif canımı sıkıyor benim!

YANKO

(*Hiddetle*) Galiba efendin olacak bu herif senin aklını çeldi! Sana bu daireye sahip olacağını vaat etti!

KOSTAKİ

(*Alaycı bir gülüşle kendi kendine*) Hey koca şaşkın! İşin aslını bilmez... Biçare kızın benim için yanıp tutuştuğunu bilmez!

YANKO

Ah, utanmaz çelebiler! Bedavadan kazanmış zenginler!

KOSTAKİ

(*Hiddetle*) Yo! Bana bak! Susacak mısın? Yoksa...

YANKO

Hayır! Susmayacağım! Hepsini Kokona'ya söyleyeceğim!

KOSTAKİ

(*Oda kapısının önüne gidip*) Sus! Kokona yatıyor! Uyuyor!

YANKO

Bana ne?

KOSTAKİ

Başı ağrıyor. Pek fena rahatsız!

YANKO

Ne olursa olsun! Elbette söylerim!

KOSTAKİ

(*Kendi kendine*) Hele şu başımıza gelenlere!..

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Artık bakıp yatmamalı... İşi anlatmalı. (*Kostaki'ye yavaşça*) Efendim, ben şimdi işi yatıştırırım...

KOSTAKİ

Aman, aman! (*Bir cüzdan vererek*) Al şunu da icap ederse ver. İçinde beş altın var.

ELENİKO

(*Tereddüt ederek*) Yok efendim...

KOSTAKİ

Al diyorum! Al da şu heriften yakamızı kurtaralım!

YANKO

Vay! Utanmadan gözümün önünde para da veriyor!

ELENİKO

(*Kendi kendine*) Pekâlâ, Kokona'yı kurtarma hizmetinin ücreti olsun! (*Cebine koyar.*)

KOSTAKİ

(*Kendi kendine*) Durup dururken beş lira ver! Akıl akçesi...

ELENİKO

(*Yanko'ya*) Beni dinle...

YANKO

Hayır, dinlemem! Sen bana bu hıyaneti et... Doğacak çocuklarının babasının namusuna şimdiden böyle leke sür!

KOSTAKİ

(*Kendi kendine*) Hayvan herif! Yavaş bağır! Şimdi bizimki işitecek...

ELENİKO

Beni dinle diyorum... (*Yavaşça*) Bu bir hileydi!

YANKO

Hile miydi!.. Nasıl hile?

ELENİKO

Evet, düpedüz hile... Çelebi Kokona'nın odasına girmesin diye... Çünkü madama habersizce baloya gitti!

YANKO

(*Hiddeti geçerek ve gülerek*) Amma yaptın! Vay, bunun için miydi?

ELENİKO

Sus!

KOSTAKİ

(*Kendi kendine*) Kim bilir ne yalan söyledi!

(*Eleniko'ya*) Ee, ne yaptın?

ELENİKO

Eesi... Kendisine meram anlattım gidecek.

KOSTAKİ

(*Kendi kendine*) Herifi kandırdı be! Ah kadınlar!.. Yaman kadınlar!

ELENİKO

(*Yanko'ya doğru bakarak*) Susacak artık efendim... Şimdi gidecek...

KOSTAKİ

Çok güzel.

YANKO

Evet efendim, mademki... Mademki böyleymiş artık diyeceğim yok. Af buyrun, rahatsız ettim.

KOSTAKİ

Peki peki. Git işine artık.

YANKO

(*Yavaşça*) Karısı baloda!.. Ha hay! Aman ne ömür şey!

(*Gider.*)

On Birinci Sahne

ÇELEBİ KOSTAKİ, ELENİKO

KOSTAKİ

Hele belayı defettik! Şu pencereyi kapa...
(*Kendi kendine*) Allah vere de bizimki gürültüyü işitmemiş olaydı!
(*Eleniko'ya*) Perdeleri çek.

ELENİKO

(*Perdeleri kapayarak*) Evet efendim.

KOSTAKİ

(*Aksırır.*) Oh! Nezle olmuşum... Yerin dibine geçesi herif pencereyi açtı. (*Cebinden mendili çıkarıp sümkürür. O aralık orta kapı açılır ve bir dominolu kadın görünür. Bu kadın Kostaki'yi görür görmez "A" der ve geri çekilip kapıyı kapar.*)

ELENİKO

(*Kadını görerek*) Aman!

KOSTAKİ

Nedir o?

ELENİKO

Hayır efendim, bir şey yok... Pencere...
(*Kendi kendine*) Bizim Kokona! Şimdi ne yapayım? Odasının anahtarı Çelebi'nin cebinde!.. Nasıl almalı?

KOSTAKİ

(*Kendi kendine*) Şu murdar herif canımı sıktı! İşin en tatlı yerinde gelip de pişmiş aşa su katmakta mana ne ya! Yeniden başlayalım bari...

ELENİKO

(*Biraz düşündükten sonra birdenbire bağırarak*) Aman! Ay!

KOSTAKİ

Ne oldu?

ELENİKO

Aman! Sinirlerim, sinirlerim bozuldu! (*Oda kapısının önünde sandalyenin üstüne oturarak çırpınmaya başlar.*) Aman, aman! Sinirlerim!

KOSTAKİ

Sinir illeti tuttu! Al belanın birini daha!

ELENİKO

Aman!.. Bir demir parçası!.. Bir anahtar!

KOSTAKİ

(*Şaşırarak*) Anahtar mı?..

ELENİKO

Aman bir anahtar!.. Çelebi, bir anahtar!

KOSTAKİ

Canım ne yapacaksın?

ELENİKO

Aman, çabuk! (*Sürekli çırpınır.*) Aman, ölüyorum!

KOSTAKİ

(*Aranarak*) Anahtar!.. Anahtar!.. Canım bende anahtar yok! Ha, şu oda kapısının anahtarı vardı.
(*Cebinden çıkarıp Eleniko'ya verir*) Na işte!

ELENİKO

Arkama koyun, arkama!

KOSTAKİ

Arkana mı? Na, işte oldu.
(*Kendi kendine*) Tuhaf be! Bu kız hasta olduğu vakit hekim arayacağımıza bir çilingir getirtmeli öyleyse.
(*Eleniko'ya*) Ee, nasıl oldu?

ELENİKO

Aman daha geçmedi!.. Daha geçmedi! Tekrar tutuyor!
(*Bağırarak*) Aman bir parça sirke! Lokman ruhu, bir şey!

KOSTAKİ

Lokman ruhu mu? Nerede bulayım?

ELENİKO

Ocağın üstünde!.. Sizin odanızda, bir küçük şişe!

KOSTAKİ

Ha evet, evet! Getireyim, lakin bağırma bizimkini uyandırırsın!
(*Hem odasına doğru koşar hem kendi kendine söylenir.*)
Hay anasını! Ne belaya uğradık bu akşam!

(*Gider.*)

On İkinci Sahne

ELENİKO, DOMİNOLU KADIN

ELENİKO

(*Anahtarı arkadan çıkarıp*) Hele anahtar elime geçti! (*Gidip süratle orta kapıyı açar. Dominolu kadın görünür.*) Çabuk Kokona, çabuk! Çelebi'nin hiçbir şeyden haberi yok. Odanıza girin! Soyunup yattıktan sonra çıngırağı çalın ki bileyim...

(*Hem söyler, hem süratle kadını odasına kadar götürüp kapıyı açar ve içeri iterek yine kapar.*) Oh, kurtuldu!

(*Şarkı söyleyerek oynar.*) Tral la la la la...

(*Kostaki'nin geldiğini görünce vay diyerek koşup yine sandalyenin üstüne oturur ve çabalamaya başlar.*)

On Üçüncü Sahne

ELENİKO, ÇELEBİ KOSTAKİ

KOSTAKİ

(*Elinde şişeyle gelirken Eleniko'yu görünce olduğu yerde hayretle durakalır.*) O ne!.. Vay oynuyor!

(*Yanına gelerek*) Oynuyor muydun?

ELENİKO

Aman efendim, sinirlerimin acısından ne yaptığımı biliyor muyum?

KOSTAKİ

(*Eleniko'nun burnuna büyük bir anahtar tutarak*) Na! Kokla... Ha! Bu değilmiş... Belki lazım olur diye her ihtimale karşı bu anahtarı da yanıma aldım...

(*Şişeyi tutarak*) Na! İşte lokman ruhu...

ELENİKO

(*Biraz kokladıktan sonra*) Ah geçti... Oh rahat ettim!

KOSTAKİ

Sahi geçti mi?

ELENİKO

(*Kokona'nın odasını göstererek*) Elhamdülillah geçti! Hem çoktan geçti!

KOSTAKİ

Oh, ha şöyle! Mini mini Elenikocuğum. (*Öpmek ister.*)

ELENİKO

(*Göğsünden itip*) Bırakın efendim!

KOSTAKİ

Nasıl? İstemiyor musun?

ELENİKO

Benim Kokona'ma saygım vardır, öyle şey kabul etmem!

KOSTAKİ

(*Hayretle*) Sahi mi söylüyorsun? Ya deminki muhabbet?..

ELENİKO

Nasıl muhabbet?

KOSTAKİ

Canım, deminden kıskancım mıskancım diye!

ELENİKO

Ha! Evet efendim, Kokona ile yemek yemek istediğiniz için.

KOSTAKİ

Ne demek?..

ELENİKO

Çünkü biraz açgözlü olduğumdan sizin yiyecek yediğinizi görmeyi gönlüm istemedi.

KOSTAKİ

Ne! Öyleyse benimle yemek yemek istemen beni sevdiğinden değil mi?

ELENİKO

Hayır efendim, ıstakozu sevdiğimden.

KOSTAKİ

Istakozu!.. Bense!..

(*O aralık çıngırak çalınır.*) O çıngırak ne?

ELENİKO

Kokona uyanmış! Gideyim bakayım...

KOSTAKİ

Sen dur, ben giderim.

ELENİKO

Öyleyse ben de varayım yatayım. Allah rahatlık versin efendim.

KOSTAKİ

(*Hiddetle*) Eyvallah kuzum eyvallah!

(*Kokona'nın odasına girerek*) Elmasım, korkma benim, adaya gitmedik... Vapura yetişemedik.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 52

Tanzimat dönemi Türk tiyatrosunun oluşumunda ve komedi türünün gelişmesinde önemli hizmetlerde bulunan Âli Bey'den iki komedi uyarlaması: *Ayyar Hamza* ve *Kokona Yatıyor.* İlk kez, Güllü Agop'un kurduğu Âli Bey'in de yazar ve diyalekt hocası olarak emek verdiği Osmanlı Tiyatrosu'nda sahnelenen *Ayyar Hamza*, dalavereci bir uşağın çevirdiği dolapları konu alır. Günümüzde de sahnelenen *Kokona Yatıyor*'da ise hizmetçi Eleniko'nun hanımının yokluğunu efendisinden gizlerken yaşanan gülünçlüklere tanık oluruz.

Âli Bey (Direktör) (1846-1899)

Yaşadığı dönemde "Osmanlıların Molière'i" olarak tanınan Âli Bey İstanbul'da doğdu. Öğrenimine özel dersler alarak başladı. Rüştiyeyi bitirdikten sonra yine özel derslerle tarih, coğrafya, felsefe, astronomi, kimya, ekonomi, yönetim bilimi, hukuk ve matematik bilgisini geliştirdi. Arapça, Farsça ve Fransızca öğrendi.
Mektubî-i Sadr-ı Âli Odası'nda çalışmaya başlayan Âli Bey, 1876'da mutasarrıf olarak mülki göreve atandı, 1884-1888 yıllarında Düyûn-ı Umûmiye'de müfettiş olarak çalıştı. Daha sonra Elazığ ve Trabzon valiliklerinde bulundu. Edebi faaliyeti idari makamlarca hoş karşılanmayıp azledilen Âli Bey tekrar Düyûn-ı Umûmiye'ye döndü, 1895 yılında direktörlüğe atandı ve hayatının sonuna dek bu görevi sürdürdü.
Âli Bey edebiyatla uğraşmaya gençlik yıllarında Yeni Osmanlılar'la yakınlığını sürdürürken başladı. Batılı örneklere uygun bir tiyatronun gelişmesi için oyunlar yazdı ve Fransız yazarlardan birçok oyun uyarladı. Teodor Kasap'ın çıkardığı *Diyojen* dergisinde yayımlanan mizah yazılarını sadece "Âli" adıyla imzaladı. *Diyojen* kapatıldıktan sonra *Çıngıraklı Tatar* ve *Hayal* dergilerinde yazmaya devam etti. Türk edebiyatında mizah sözlüğü türünün ilk örneği olan *Lehçetü'l-hakāyık*, üç perdelik komik opereti *Letafet*, bir mizah hikâyesi olan *Seyyareler* ve *Seyahat Jurnali* en önemli eserleri arasındadır. Âli Bey'in seçme eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

9 786254 052897